

PRÀCTIQUES EDUCATIVES INCLUSIVES PER A LA MILLORA DE LA RELACIÓ DE GRUP

Treball final de Grau en mestra d'Educació Infantil

Janine RAMOS i WENZEL

4t curs. Treball final de Grau (M1B)

Tutor: Jordi Collet Sabé

Grau en Mestra d'Educació Infantil

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Vic, maig de 2014

Agraïments

Abans d'endinsar-me en aquest treball, voldria fer uns agraïments a totes aquelles persones i institucions que a través de la seva ajuda i suport completament desinteressat m'han auxiliat durant la realització d'aquest projecte de final de grau.

- En primer lloc al meu tutor Jordi Collet pel seu suport i temps dedicat al meu treball i aclarir-me tot els dubtes que tenia durant el procés de realització.
- A l'Anna Montells, la meva tutora del centre de pràctiques, per la seva hospitalitat al permetre'm accés a l'escola com a practicant, acollir-me a l'escola com una mestra més i deixar-me la total llibertat per portar a terme la meva intervenció. També m'ha donat un grapat de consells per tal de millorar la meva investigació.
- A les mestres d'educació infantil de l'Institut escola de Lloret de Mar per proporcionar-me articles, compartint debats i ajudant-me a ordenar les idees.
- Al mestre de TIC de l'escola per intentar trobar solucions als problemes informàtics.
- A la mestra d'educació especial de l'Institut escola Lloret de Mar per ajudar-me a aconseguir un programa per realitzar un sociograma.
- Al Cristian Müller, tècnic informàtic professional, per ajudar-me a resoldre un problema informàtic a l'hora d'utilitzar el programa del sociograma.
- A la meva parella que m'ha mostrat suport i ha estat crític amb el meu treball.
- I a tots aquells que d'una manera o altre han col·laborat, tot i que els seus noms no hi figuren; sense ells tampoc hauria estat possible.

Resum

Introducció: El propòsit d'aquesta recerca, és fer un estudi de les relacions que hi ha entre els alumnes de P5 mitjançant la realització d'un sociograma i un anàlisi d'observació per comprovar si l'aplicació d'una unitat didàctica formada per activitats que afavoreixen la cohesió de grup, pot resultar canvis en les relacions entre els alumnes, de caire positiu.

Mètodes: Durant la intervenció, s'utilitza una investigació avaluativa en la qual s'utilitzen diferents instruments per avaluar les relacions que hi ha dins del grup classe, que són els següents: el sociograma i una pauta d'observació. A partir d'aquests instruments, es poden analitzar els diferents vincles socials i el clima d'aula que es genera en el grup d'alumnes abans i després de proposar les activitats inclusives, fomentades per cohesionar el grup d'aula. El total de participants per fer aquesta investigació era de 25 alumnes.

Resultats: Abans de la unitat didàctica, dels 25 alumnes que hi havien a l'aula, 5 eren força exclosos per la resta, en canvi després de la unitat didàctica, els resultats extrets del sociograma eren extraordinàriament diferents i satisfactoris, ja que les relacions entre els nens havia millorat i el grup classe es mostrava molt més cohesionat, encara que no obstant així, encara hi havia algun alumne menys inclòs que la resta.

Conclusions: Considero que les activitats que ajuden a millorar la cohesió de grup i a incloure a tots els infants a l'aula, són essencials per tal d'oferir una educació de qualitat, inclusiva i digna. Per tant, si es dediqués més temps per aquest tipus d'activitats, segurament s'aconseguirien resultats encara més positius.

Paraules Clau: Cohesió de grup, activitats de cohesió, inclusió, relacions, exclusió, resolució de conflictes.

Abstract

Introduction: The purpose of this research is to study the relationships between P5 students by conducting a sociogram analysis and observation and check if the application of a unit consisting of activities that promote group cohesion, it may have as a result, changes in relationships among students, with a positive character.

Methods: During the operation, using an evaluative research which uses different tools to evaluate the relationships that exist within the group class, which are: the sociogram and a pattern of observation. Using these tools, you can analyze different social ties and classroom atmosphere that is generated in the group of students before and after the proposed inclusive and cohesive group promoted for classroom activities. The total number of participants for this study was 25 students.

Results: Before the unit, there were 25 students in the classroom, 5 were excluded for the remaining force, however after the unit, the results were remarkably different sociogram extracted from satisfactory, because the relationship among children had improved and the class group showed much more cohesive, but yet so there was still a student less inclusive than the rest.

Conclusions: I consider the activities that help improve the cohesion of the group and include all children in the classroom are essential to provide a quality education, inclusive and dignified. So, if you devote more time to such activities, probably achieved more positive results.

Keywords: Cohesion group activities cohesion, inclusion, relationships, exclusion, conflict resolution.

ÍNDEX

1. Introducció	8

1a part

2. Marc Teòric	9
2.1. Què entenem per educar en la diversitat?	9
2.2. Integració és equivalent a inclusió?	11
2.3. La immigració a l'escola: conflicte o repte?	13
2.4. Diversitat, diferència i desigualtat	16
2.5. Exclusió escolar i el rebuig	17
2.6. Cohesió com a prevenció	19
2.6.1. Què es la cohesió?	19
2.6.2. Perquè és necessària la cohesió?	20
2.6.3. Com si pot incidir des de l'aula?	21
2.7. Quin ha de ser el paper del mestre per atendre a la diversitat?	22

2a part

3. Intervenció pràctica	25
3.1. Metodologia	25
3.2. Descripció de la mostra (del grup classe)	26
3.3 Instruments per a l'anàlisi de grup	27
3.4. Resultats	30

3.4.1. Resultats extrets dels sociogrames i conclusions	30
3.4.2. Resultats extrets de les observacions i conclusions.....	39
3.5. Seqüència d'activitats: com afavorir la cohesió de grup	43
Activitat 1: Ensenyem valors	44
Activitat 2: Com ens sentim?	46
Activitat 3: Taxi-Taxi	48
Activitat 4: Expliquem el conte "Per 4 cantonades de no res"	50
Activitat 5: Els cercles	53
Activitat 6: Qualitats a l'esquena	55
Activitat 7: La Gallineta Cega	57
Activitat 8: Els gomets.....	59
Activitat 9: La caixa màgica	61
Activitat 10: Nas amb nas.....	64
Activitat 11: Expliquem el conte "El Cassó del Gerard"	66
Activitat 12: El rentacotxes	68
4. Conclusions finals	70
5. Bibliografia.....	74

“No podéis preparar a vuestros alumnos para que construyan mañana el mundo de sus sueños, si vosotros ya no creéis en esos sueños; no podéis prepararlos para la vida, si no creéis en ella; no podríais mostrar el camino, si os habéis sentado, cansados y desalentados en la encrucijada de los caminos”. (Celestin Freinet)

1. Introducció

En aquest treball es posa en pràctica els coneixements i els aprenentatges adquirits durant els 4 anys de carrera de Grau en mestra d'Educació Infantil. He focalitzat el meu interès en la temàtica de les pràctiques educatives per a la millora de la relació de grup, ja que des de l'àmbit de la menció en educació inclusiva i atenció a la diversitat, sempre he considerat que és un tema molt interessant i imprescindible que s'hauria de treballar més a les escoles. Durant els darrers últims anys, la societat ha anat creixent i s'ha transformat en una societat cada cop més diversa, en la qual les persones han tingut que aprendre a conviure amb altres totalment diferents a elles.

Per això, des de l'àmbit educatiu, s'ha de tenir en compte la importància d'oferir una educació inclusiva a tot l'alumnat, en el qual es comenci a fer una intervenció des de l'educació infantil en les conductes de rebuig entre iguals per intervenir la violència i el maltractament entre iguals.

Segons Pujolàs (2011)¹ cal "crear unes condicions òptimes perquè el grup estigui cada vegada més disposat a treballar d'aquesta manera: Aprendre en equip i ajudar-se a aprendre". Per aquesta raó, cal tenir en compte aquests tres àmbits d'intervenció: àmbit a (cohesió de grup), àmbit b (treball en equip com a recurs per ensenyar) i àmbit c (treball en equip com a contingut a ensenyar).

En el meu treball em baso per treballar l'àmbit A, és a dir, la cohesió de grup, ja que considero que és un element important a tenir en compte, perquè ajuda en l'adquisició d'aprenentatges, creant un ambient de treball i companyerisme, basat en el respecte a l'altre i a un mateix.

Per tant, el meu objectiu principal era que els infants aprenguessin a:

- Acceptar i respectar tant a un mateix com als altres.
- Potenciar l'empatia cap als altres i expressar les emocions i els sentiments.
- Ser conscient i valorar les característiques individuals de cadascú.
- Millorar les relacions afectives i buscar solucions davant un conflicte.

¹ Pujolàs, P. (2011) Apunts de Fonaments i estratègies a la diversitat del Grau en Mestre d'Educació Infantil. Universitat de Vic.

1a part

2. Marc Teòric

2.1. Què entenem per educar en la diversitat?

Segons Velásquez (2010:5) educar en la diversitat “es generar els espais i debats necessaris perquè les persones coneguin el seu entorn i respectin els drets humans de totes i tots, sense discriminacions de cap tipus, aspectes essencials per contribuir a la igualtat i al desenvolupament de les societats”.

Educació en la diversitat, a més a més de ser un concepte acadèmic, escolar o educatiu, és un concepte social que s'ha de desenvolupar de forma natural i sense utilitzar mecanismes suplementaris de protecció i d'atenció especials. L'objectiu d'aquesta educació és viure junts, per tant cal que el context escolar sigui vàlid per a tot l'alumnat i en entorns normalitzats.

És imprescindible que tot els infants siguin acollits i valorats en un escola ordinària, per oferir la igualtat d'oportunitats i que cadascun pugui ser qui és i expressar-se en un ambient de seguretat i inclusiu. Incloure, per tant, és acollir a aquest alumne amb diversitat funcional com un alumne més, deixant-lo participar activament al nostre grup i voler aprendre junts.

Per tant, per atendre a la diversitat, segons Pujolàs (2011)² es requereixen quatre principis que són bàsics per atendre a la diversitat, que són el següents:

1. Principi d'inclusió: l'alumnat amb diversitat funcional té la llibertat de participar plenament en les activitats generals i en la vida del context escolar.
2. Principi de normalització: l'alumnat amb diversitat funcional té el dret de rebre el mateix tracte que s'ofereix a un alumne/a corrent, per tal d'evitar actituds permissivo-compassives i les de sobreprotecció.

² Pujolàs, P. (2011) Apunts de Fonaments i estratègies a la diversitat del Grau en Mestre d'Educació Infantil. Universitat de Vic.

3. Principi de personalització: és imprescindible oferir un règim disciplinari obert i flexible per tractar a tothom igual, sempre i quan es tinguin en compte les característiques individuals de cada individu.
4. Principi d'igualtat d'oportunitats: oferir a tot l'alumnat el mateix tracte, de forma personalitzada, d'acord amb les seves característiques i concedir a cadascú allò que necessiti perquè pugui assolir els seus aprenentatges. És necessari que l'escola posseeixi dels recursos que requereix cadascú en funció de les seves necessitats perquè tot l'alumnat pugui accedir als aprenentatges que se'ls ofereix.

A més a més, ampliant la meua recerca teòrica amb Pujolàs (2011)³ explica que els/les mestres haurien de donar “estratègies per facilitar, promoure i optimitzar la interacció entre iguals dels alumnes amb diversitat funcional i/o cultural i els alumnes corrents”. Per tant, cal crear un ambient en el qual pugui actuar amb normalitat tot l'alumnat, siguin quines siguin les seves característiques. D'aquesta manera s'aconsegueix que els alumnes amb discapacitats es sentin a gust a l'escola, s'integrin bé en un grup i rendeixin al màxim de les seves possibilitats. Un altre aspecte que cal tenir en compte, és la valoració que rep l'alumne dels seus companys i de l'adult, ja que repercuteix en l'autoconcepte i l'autoestima de l'infant.

“Un somriure amable, una paraula prometedora, una mica d'escalf en el cor, una perspectiva humana, la llibertat o millor dit, el dret de cadascú d'escollir ell mateix el camí pel qual s'endinsarà, sense corda, ni cadena, ni barreres. [...] Si aconseguíu canviar el clima de la vostra classe; si deixeu que brolli la lliure activitat, si sabeu escalfar una mica els cors amb un raig de llum que suscita la confiança i l'esperança, superareu el treball del soldat i el vostre treball rendirà al cent per cent. Aquest raig de llum és tot el secret de l'Escola Moderna”. (Freinet (1979), citat per Pujolàs, (2010:3))

³ Pujolàs, P. (2011). Apunts de Fonaments i estratègies a la diversitat del Grau en Mestre d'Educació Infantil. Universitat de Vic.

2.2. Integració és equivalent a inclusió?

Sovint, moltes persones del camp educatiu utilitzen els verbs incloure i integrar indistintament, pel simple fet de tenir un significat molt semblant. No obstant això, en els moviments socials aquests dos verbs representen filosofies totalment diferents.

La integració, segons Muntaner (2010:6) és “un model educatiu determinat, que acull els alumnes diversos, diagnosticats o categoritzats com de n.e.e., provinents de cultures i amb llengües diferents o amb determinades característiques físiques, sensorials, emocionals o cognitives, que amb l'aplicació de la lògica de l'homogeneïtat estaven a fora del sistema i que ara són integrants”.

Segons Aymerich, Lloró i Roca (2011) consideren que quan es parla de la integració dins l'àmbit de l'educació especial, es fa referència a la probabilitat que alguns alumnes, amb el suport, les ajudes i les adaptacions al currículum que facin falta, tinguin la oportunitat d'escolaritzar-se en escoles ordinàries.

Però per desgràcia, actualment a les escoles donen per suposat que alguns alumnes (amb alguna discapacitat) no poden seguir el procés d'integració, perquè no els consideren “integrables” (almenys en l'aula ordinària) i han de ser escolaritzats en centres especials, o en aules especials, tot seguint un currículum diferenciat i atesos per docents especials (mestre d'educació especial).

Tal i com afirma Pujolàs (2011)⁴ en aquest tipus d'escola, en la pràctica, hi ha dos classes de currículums: un d'ordinari per als que poden seguir el currículum oficial, amb adaptacions més o menys significatives, i un altre d'especial per als que no el poden seguir. Les adaptacions que es realitzen en el temari són desenvolupades com a forma de superar les diferències amb la resta dels alumnes, acceptant que pugui aprendre coses diferents.

⁴ Pujolàs, P. (2011). Apunts de Fonaments i estratègies a la diversitat del Grau en Mestre d'Educació Infantil. Universitat de Vic.

En canvi, una escola inclusiva, la descriu com aquella en la qual hi ha un sol currículum i poden aprendre junts, en una mateixa aula, tants alumnes com sigui possible (malgrat siguin molt diferents, és a dir, malgrat tinguin una discapacitat psíquica greu i permanent) tantes hores com sigui possible. En altres paraules una escola que no exclou absolutament a ningú, perquè no hi ha diferents categories d'estudiants i tots es mereixen el mateix tracte.

En aquest model d'escola hi ha un sol currículum, que es realment comú, perquè es prou ampli i general perquè tothom pugui progressar-hi, cadascú fins al màxim de les seves possibilitats, tenint en compte les seves característiques personals.

Frato (1993), amb aquesta vinyeta, ens intenta comunicar que les escoles que predominen actualment, són en les quals els alumnes s'organitzen per edats, no per característiques personals. Els infants es veuen casi obligats a arribar a unes habilitats, coneixements i destreses per les que poder no estan preparats.

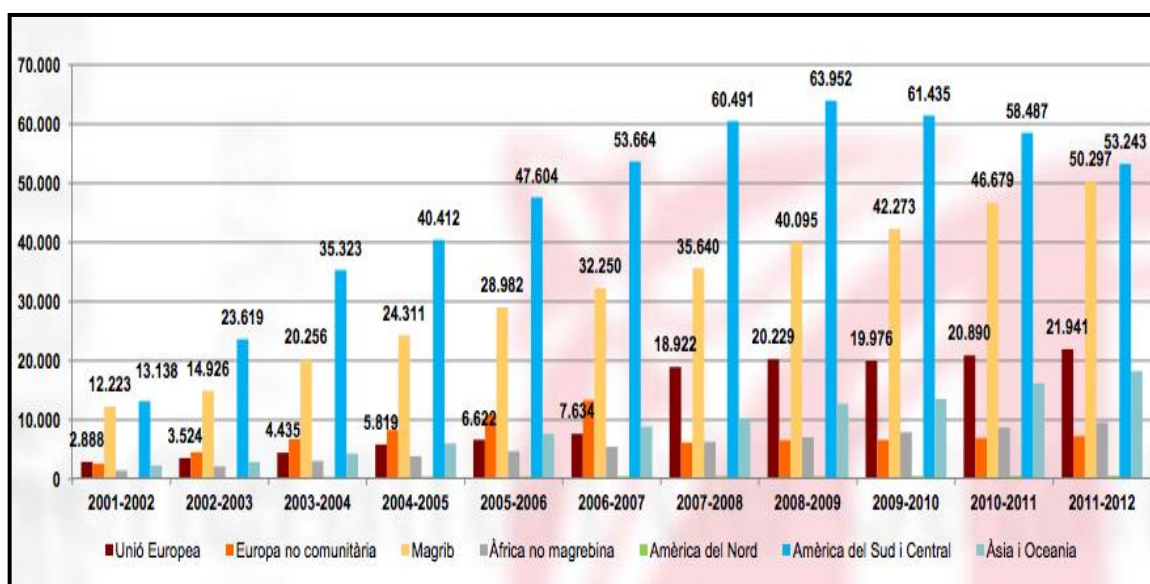
Per tant, per millorar l'educació que s'ofereix avui en dia als infants i crear una escola inclusiva perquè tot l'alumnat, tingui les característiques que tingui i tingui les necessitats educatives que tingui, aprengui fins al màxim de les seves capacitats, l'escola ha de procurar i ha de disposar de tots els recursos que faci falta, del tipus que sigui (materials, personals, etc).

2.3. La immigració a l'escola: conflicte o repte?

Actualment, existeix una gran varietat de llengües i cultures arreu del món. Segons Serra (2010:27) "Catalunya no és una excepció i en els darrers deu anys ha vist com l'heterogeneïtat identitària, lingüística i cultural no solament no ha parat de créixer sinó que, a més, ha tingut un impacte molt important en àmbits com el nostre sistema sanitari, social i educatiu".

Si ens fixem en les proporcions d'alumnats estrangers que hi ha actualment a les escoles, podem observar un procés intens d'incorporació de nens i nenes provinents d'altres països. A continuació, segons el departament d'Ensenyament, podem observar en el gràfic⁵ l'evolució de l'alumnat estranger que hi ha hagut durant els darrers anys.

Evolució de l'alumnat estranger per àrees geogràfiques

Actualment a Catalunya, a més a més del català i del castellà, es parlen més de 200 llengües per la qual cosa avui no és estrany trobar escoles on es parlin de 10 a 15 llengües o aules on hi hagi 4, 5 o més llengües.

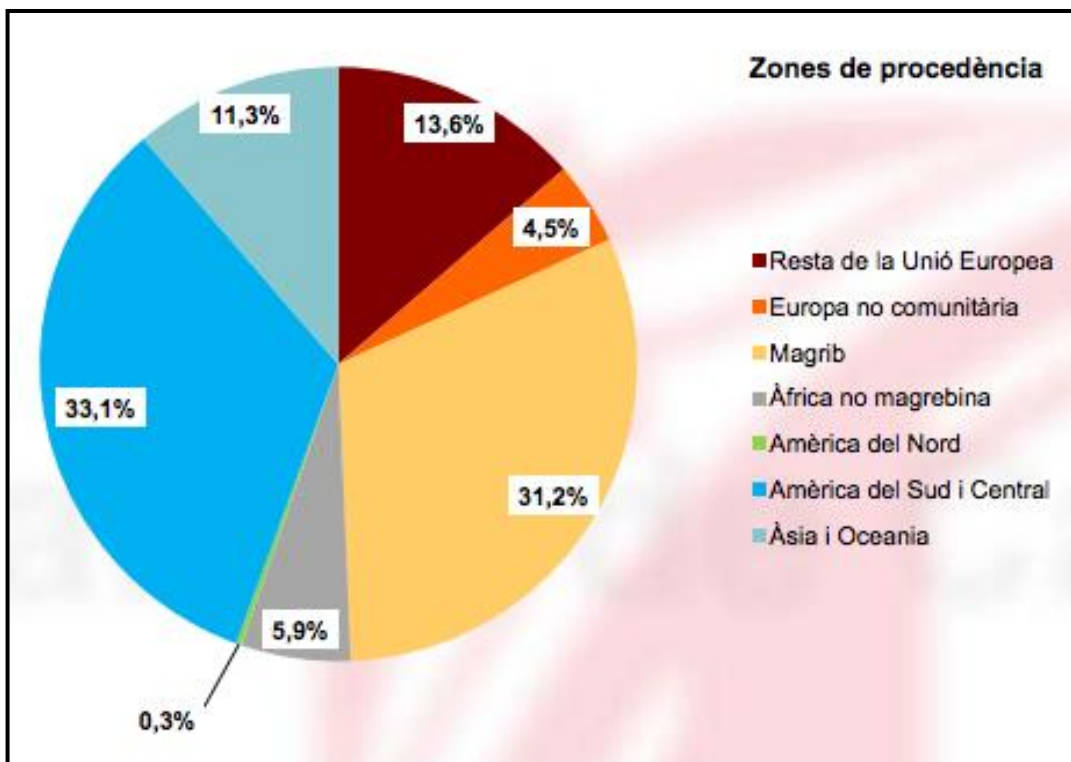
⁵ Font: Dades d'Ensenyament. Sistema educatiu. Edició curs 2011-2012. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

A continuació hi ha representat uns gràfics⁶ en els quals es pot observar la distribució de l'alumnat estranger segons l'ensenyament que cursa a les escoles de Catalunya en el curs 2011-2012 i la seva procedència.

Distribució de l'alumnat estranger, per ensenyaments

Curs 2011-2012	Sector públic	Sector privat	Total
Educació infantil de primer cicle	3.012	1.118	4.130
Educació infantil de segon cicle	27.734	3.936	31.670
Educació primària	50.617	7.962	58.579
Educació especial	770	595	1.365
ESO	38.793	9.460	48.253
Batxillerat	7.108	1.064	8.172
Cicles formatius de grau mitjà	8.018	1.484	9.502
Cicles formatius de grau superior	3.421	1.036	4.457
Programes de qualificació professional inicial	1.617	830	2.447
Total	141.090	27.485	168.575

Procedència de l'alumnat estranger per àrees geogràfiques

⁶ Font: Dades d'Ensenyament. Sistema educatiu. Edició curs 2011-2012. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

Segons Alegre (2005), la diversitat de tradicions, la pluralitat de les llengües, els diferents orígens culturals, els coneixements previs, les diferents expectatives, etc. que tenen els alumnes nouvinguts, generen una sèrie de situacions que, dins les aules, poden esdevenir paralitzants si l'Administració educativa no contribueix els recursos humans, econòmics i normatius convenients.

Tanmateix, per Comas, Molina i Tolsanas (2008:55) “els immigrants que arriben a la societat catalana buscant un futur millor per a les seves famílies i els seus fills s'adonen que aquesta societat d'acollida és alhora, com estem veient, tant un espai d'oportunitats com un espai ple de barreres que dificulten el procés d'assentament”.

Per aquesta raó, es planteja el repte social com un dels principals i prioritaris dins de l'educació, que consisteix en la voluntat de construir un model de societat més just per a totes les persones, independentment de la seva atribució cultural, religiosa, política, ideològica o de gènere.

Aquest increment de la població immigrant, durant els anys ha anat modificant la homogeneïtat dels grups escolars i ha plantejat un repte als mestres i als propis alumnes que han d'aprendre a conviure amb un món molt més divers.

Els nens i nenes immigrants tenen el dret de rebre el mateix tractament que els nacionals, per tant, les escoles són un element molt important per ensenyar als infants a integrar aquests alumnes nouvinguts dins la nostra societat, de manera que cada vegada anirem aconseguint una societat més multicultural.

2.4. Diversitat, diferència i desigualtat

Totes les persones necessitem una interacció socioafectiva amb els altres, és a dir, comunicar-nos amb el nostre entorn i ser acceptats. Per aquest motiu els infants s'han de relacionar amb els demés per tal de tenir constància de la seva identitat i adquirir de mica en mica una sèrie de pautes i comportaments bàsics. Així doncs, tal i com diu Kaplan (1993) (citada a Francesc Carbonell (1997:48)) “diferents ho som tots, perquè cada una de les cultures humanes és diferent i perquè la diferència és una de les qualitats que més bé caracteritza l'ésser humà. I precisament aquesta diferència [...], és la que ens ajuda a organitzar una percepció de l'alteritat que permet la construcció d'una diversitat cultural no jerarquizada, basada en el coneixement i reconeixement de l'altre”.

El fet de fomentar als infants des de ben petits el diàleg i la relació amb altres persones, els permetrà conèixer la diversitat que els altres representen i podran enriquir el desenvolupament dels seus coneixements que els ajuda a créixer.

Per desgràcia, actualment a les escoles existeix el risc a la discriminació social. Segons Linaza (2006:248) “les diferències econòmiques, ètniques, lingüístiques, de forma de vestir, d'expressar-se i sentir, etc... han estat sempre motiu de potencial exclusió i fins i tot de maltractament entre iguals”. Qualsevol diferència pot servir d'excusa per un procés de discriminació.

Per aquest motiu, a les escoles s'haurien de portar a terme diferents mesures per combatre i aportar solucions davant d'aquestes situacions de conflicte, ja que només l'educació pot facilitar que aquest reconeixement i respecte de les diferències no impedeixi la consideració i la dignitat de qualsevol altra persona.

Per tant, tal i com diu Francesc Carbonell (1997:50), “convé estar alerta, doncs, davant de determinats discursos intencionats i manipuladors que ens presenten la diversitat com el contrari de la igualtat”. Mitjançant la interacció amb els altres, és imprescindible percebre i viure la diversitat humana (des de la perspectiva cultural, ideològica, de gènere, etc.) i s'ha d'insistir en l'adquisició de coneixements, habilitats i capacitats que assegurin la incorporació social d'aquests nens i nenes com a ciutadans de ple dret en la societat.

2.5. Exclusió escolar i el rebuig

Quant en el procés educatiu d'un alumne es manifesta la exclusió, poden sorgir conseqüències bastants greus. A l'alumne que està patint una exclusió social a l'escola li pot sorgir un obstacle molt difícil de suportar i li pot afectar al seu desenvolupament.

Segons Kingston i Prior (1995) (citats a Collell i Escudé (2011:1)) "indiquen que als dos o tres anys d'edat en alguns infants poden identificar-se conductes agressives estables, i cap als quatre anys es poden observar pautes d'agressió relacional més consolidades, com per exemple dir a algú que no el volen amb ell o dir a altres nens que no juguin amb algú".

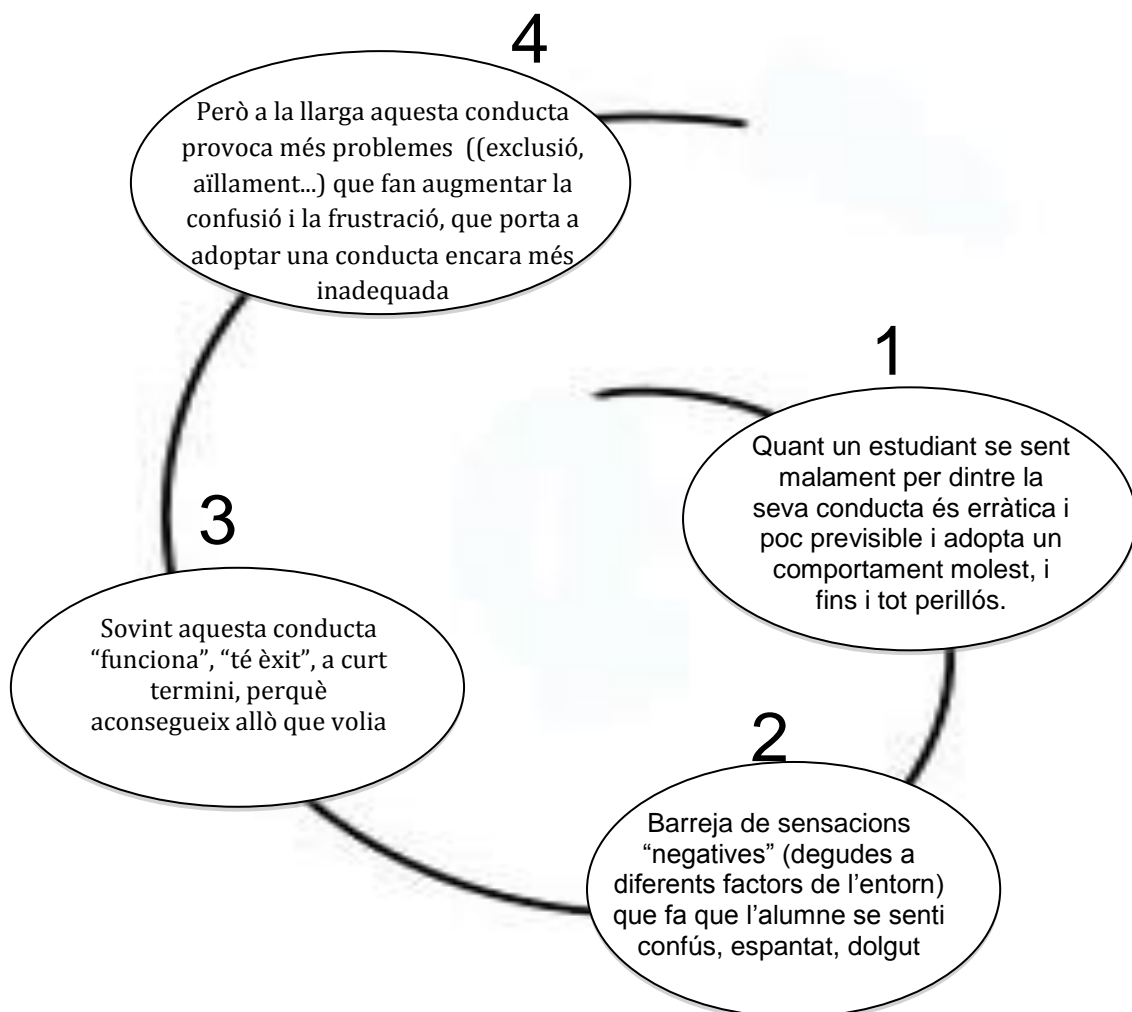
Si ens posem en la pell de l'alumne que sofreix exclusió social a la seva aula, ens serà més fàcil comprendre la sensació tan desagradable que pot arribar a patir i els problemes que això li podria causar. Segons Collell i Escudé (2011), en l'etapa infantil, entre els infants s'observen agressions relacionals que es manifesten a partir de diferents conductes que reben els alumnes, com ara:

- Aparten a un company del grup perquè no jugui amb ells.
- Es tapen les orelles, criden o marxen corrents per tal de no escoltar al nen/a discriminat.
- Li diuen que no el deixaran jugar si no fa el que ells volen.
- Li diuen als altres nens/es que no juguin amb aquell nen/a.

Tal i com diu Zaragoza (1999), (citada dins Echeita (2007:79)) "El sentiment de marginació i desesperança porta a molts habitants del planeta a pensar que no hi ha una altra sortida que la de la força. Cal, per tant, tenir en compte no només els símptomes, sinó les causes del problema, de tal manera que ens permeti identificar els orígens del conflicte en la inseguretat i falta d'estabilitat a escala o planetària: exclusió, misèria, radicalització i violència constitueixen un cercle viciós que cal trencar amb lucidesa i solidaritat".

En aquest sentit, l'educació escolar no només s'hauria d'encarregar de proporcionar coneixements sobre disciplines o instruir en el domini d'habilitats, sinó que també ha de ser una de les portes més importants per disminuir i buscar possibles solucions als processos d'exclusió social. L'exclusió social

dins del context escolar, és un problema de tots, per tant hem d'anar en compte i vigilar com reaccionem davant dels nens i nenes, perquè encara que només és per imitar-nos, van a realitzar els mateixos comportaments que els adults. Segons Pujolàs (2006:13) "La seqüència que segueix un estudiant que adopta conductes inadequades, com a mínim molestes i, algunes vegades, fins i tot perilloses, es pot representar gràficament amb una espiral, cadascuna de les espirals de la qual està formada per un cicle de quatre moments clarament diferenciats":

Per aquest motiu, des de l'àmbit escolar, hem de prendre consciència i tenir la capacitat de reaccionar davant aquest tipus de situacions, però potser, el que s'hauria de tenir més present en totes les aules, és una educació que fomenti més la integració a tots els alumnes.

2.6. Cohesió com a prevenció

2.6.1. Què es la cohesió?

El rebuig entre els nens i nenes, és un fet molt comú en l'àmbit escolar i influeix en l'aprenentatge, la sociabilitat, l'autoestima i la comunicació. Cal saber-ho reconèixer i tenir eines per afrontar-ho. Però com sempre, l'eina principal és la prevenció. I és per tant, des del treball de cohesió on es pot incidir clarament.

Besalú i Vila (2005:10) defineixen la cohesió de grup com "la possibilitat d'un projecte col·lectiu i compartit de futur on es pugui viure des d'una certa diferència. [...] Implica valors i actituds compartits a més a més d'elements que puguin ser reconeguts pel conjunt de la comunitat".

La cohesió de grup dins l'aula és un element important a tenir en compte en els centres educatius, ja que a més a més d'ajudar a crear un ambient de treball i companyerisme, resulta tenir bon funcionament a les aules.

Segons Sol (2007), per tal d'observar si en un grup classe hi ha cohesió, cal tenir en compte una sèrie d'elements, que són els següents:

1. Atracció entre els membres del grup, és a dir, els seus punts en comú amb els altres, la seva preocupació per ells i l'interès per relacionar-se amistosament.
2. Atracció cap el grup i la resistència a abandonar-lo.
3. Motivació i disposició per portar a terme activitats comunes amb la resta del grup
4. Coordinació d'esforços per assolir els objectius comuns del grup, és a dir, decidir, compartir i assolir els objectius amb la resta de membres del grup.

Si a les aules es treballa la cohesió entre els nens i nenes de l'aula, és més fàcil que hi hagi empatia i es comprenguin els sentiments de l'altre, evitant així possibles agressions que provoquin l'exclusió d'aquell membre.

2.6.2. Perquè és necessària la cohesió?

L'escola sol ser l'espai o escenari en el qual els infants passen més temps durant la seva infància, i el fet de sentir-se bé o malament a l'escola sovint té més a veure amb els amics que s'hi té que no pas amb altres variables.

És per aquest motiu que la institució escolar, tot i que tingui en compte el suport familiar, ha de fer tot el possible per ensenyar als alumnes les normes, valors, habilitats i eines bàsiques per socialitzar, interaccionar i integrar-se a la vida social.

“La educació pot ser un factor de cohesió social si procura transformar la diversitat en un factor positiu de enteniment mutu entre els individus i els grups humans i al mateix temps evita ser (ella mateixa) un factor d'exclusió social”. (UNESCO, Ob. Cit.: 59, citat a Echeita (2007:79))

Quan en una aula s'intenta fomentar la cohesió de grup, se'n deriven una sèrie de valors a l'hora de voler crear un bon clima per les relacions entre els alumnes:

- Benestar
- Seguretat
- Autoestima
- Respecte
- Autonomia
- Sentiment positiu
- Responsabilitat
- Satisfacció de pertànyer a un grup
- Tranquil·litat

Tots aquests són els beneficis que impliquen establir vincles en les relacions que s'estableixen dins l'aula.

Les interaccions entre companys nodreixen i formen part del procés d'aprenentatge. Si el grup està ben cohesionat, contribueix positivament al desenvolupament cognitiu dels seus membres. Per tant podríem dir que cal tenir la importància de l'altre per aprendre.

2.6.3. Com si pot incidir des de l'aula?

Per prevenir les situacions de conflicte i d'exclusió social, s'ha d'actuar des d'un bon inici, és a dir, de ben petits. Segons Sol (2007:7) "hi ha estudis que demostren que unes conductes d'intimidació al parvulari poden ser precursors de trastorns socials i psicològics en l'adolescència i l'edat adulta".

En aquesta etapa, la formació de vincles d'afecte entre els infants és essencial per afavorir l'aprenentatge. Les relacions empàtiques amb els infants i entre ells, l'atenció de les seves necessitats bàsiques i el clima acollidor i de diàleg, estimulator, de seguretat i respecte, permeten a l'infant confiar en les seves possibilitats i adquirir una imatge positiva de si mateix, alhora que contribueixen a l'adquisició de valors i a la prevenció i resolució de conflictes.

Per tant, per enfortir i consolidar els vincles entre ells, és imprescindible crear un clima adequat a l'aula en la qual es pugui establir un espai de conversa, on sigui possible construir unes relacions a través d'un coneixement i puguin compartir plegats un interès comú.

2.7. Quin ha de ser el paper del mestre per atendre a la diversitat?

El mestre de la comunitat escolar té un paper essencial per destacar la conscienciació sobre la diversitat cultural i el respecte a les diferències per part dels alumnes.

Segons el departament d'educació, perquè els alumnes nouvinguts rebin una bona acollida i integració dins les aules, el mestre ha de tenir la capacitat de realitzar i utilitzar diferents tàctiques educatives que tinguin en compte qüestions com l'edat d'incorporació al nostre sistema educatiu, la llengua d'origen, el coneixement o no d'una o de les dues llengües oficials, quin és el bagatge escolar anterior o si es troba en una situació especial de risc d'exclusió social.

Tal i com diu Carbonell (2006), als alumnes nouvinguts cal oferir-lis des del principi una bona acollida, ja que això permet que posteriorment obtinguin una bona escolarització amb més facilitat. El moment de l'arribada és un moment de crisi important i pot variar el destí d'un infant.

Suárez Orozco (2003), (citada dins Gratós i Ugidos (2011)), ens explica que un altre element molt important que cal que tinguem en compte els mestres és l'actitud davant dels infants, ja que és imprescindible projectar cap als alumnes una bona mirada i construir relacions positives amb els alumnes per afavorir-los en el seu aprenentatge. A més a més, també afirma que el fracàs escolar que mostren sovint molts alumnes, és responsabilitat de l'adult i de la seva actitud a l'hora d'incloure's als ritmes i relacions socials escolars.

Quan un mestre té un alumne d'una minoria cultural, és necessari que domini els codis de la subjectivitat i les pautes d'interacció interpersonal per poder establir amb ell un vincle comunicatiu per tal que obtingui un procés educatiu adequat.

Els mestres d'una escola han de tenir una missió molt important, que és la creació d'un context educatiu assertiu, de manera que els alumnes puguin aprendre a deixar que els altres sàpiguin el que senten i pensin de manera que no els ofengui, però que a la vegada els permeti expressar-ho.

Així poden reconèixer i respectar els sentiments, opinions i desitjos dels altres de manera que no s'imposin, i no permetin que els altres s'aprofitin d'ells.

Segons Canimas i Carbonell (2008:24) “la millor prevenció dels conflictes ètics interculturals és una nova manera de percebre i valorar la diferència i la normalitat. Hem d'aprendre a tractar amb naturalitat la diversitat, en tots els àmbits”.

Quines actituds hem d'evitar com a educadores?

Segons Pujolàs (2011)⁷ les mestres hem de combatre actituds discriminatòries, per aconseguir una educació inclusiva, en altres paraules, una educació per a tots. Per tant, les actituds que hem d'evitar tant com a persones o com a educadors/es són:

- El perjudici: consisteix en tenir una opinió d'algunes persones pel fet de ser com siguin o perquè actuïn o pensin d'una manera. Això fa que la nostra conducta vers ells/es es vegi condicionada.
- L'estereotip: és relaciona amb el perjudici, ja que són creences simplificadores sobre la cultura i la forma de ser i d'actuar d'un grup social, a partir d'un nombre reduït de característiques d'aquest. Segons Rebolleda i Garcia⁸ (2008:11) “els estereotips solen tenir una base empírica, però és precisament l'exageració i la generalització indiscriminada envers el conjunt dels membres d'una comunitat el que els converteix en prejudicis”.
- La discriminació: es relaciona amb fenòmens com el racisme, el sexisme, el classisme els arguments que els volen fomentar. La discriminació es defineix com la subestimació d'un grup (d'una classe d'individus amb alguna característica comuna) per part d'un altre (o altres) més poderós, tot produint conductes de segregació envers el primer.

⁷ Pujolàs, P. (2011). Apunts de Fonaments i estratègies a la diversitat del Grau en Mestre d'Educació Infantil. Universitat de Vic.

⁸ Rebolleda, A.: president del Consell Comarcal del Vallès Occidental; Garcia, I.: presidenta de la Comissió informativa de Convivència Intercultural i Nova Ciutadania.

- La marginació: procés cap a la exclusió social mitjançant la combinació de sistemes de discriminació, que segreguen físicament i socialment, creen pobresa i acaben deculturant els individus i els grups objecte del procés.

Segons Pujolàs (2006), evitant aquestes actituds, afavorirem la integració social i cultural dels individus amb risc d'exclusió social.

2a part

3. Intervenció pràctica

En aquest apartat hi trobarem la part pràctica del treball. Tenint en compte els conceptes del marc teòric sobre la cohesió de grup i la inclusió a l'aula i com influeixen les activitats que es proposen als infants en el context escolar. L'objectiu de la meua recerca es centra bàsicament en conèixer diferents activitats que es podrien portar a terme a les aules per tal de fomentar les interaccions entre els infants i millorar les seves relacions.

Els motius fonamentals que em van fer escollir aquest tema, son una sèrie de preguntes que em van sorgir i jo mateixa me les qüestionava: Proposem suficients activitats inclusives dins les aules? Les activitats que ofereixen a les escoles tenen l'objectiu de millorar i afavorir les relacions entre els alumnes? Són prou flexibles a les característiques de cada infant?

A l'hora de dur a terme la meua intervenció, vaig tenir en compte les característiques i les preferències de cada infant, per tal d'oferir activitats les quals permetessin la participació de tot l'alumnat.

Mitjançant les activitats, un dels objectius que també pretenia assolir era que els infants tinguessin més possibilitats d'aprendre a potenciar l'empatia cap als altres i fossin més conscients i valoressin les característiques de cadascun dels seus companys de l'aula. Per tant, la meua investigació intenta conscienciar-nos de la importància que té la selecció d'activitats a l'hora de voler millorar les relacions entre els infants i aconseguir un ambient inclusiu i cohesionat.

3.1. Metodologia

Per poder qualificar la meua intervenció del treball de final de grau, m'he basat en el disseny d'investigació avaluativa, ja que el meu objectiu era centrar-me en una metodologia orientada a la presa de decisions i al canvi. Aquesta recerca es composta per un pre i un post, és a dir, primer mesura els efectes

d'un programa per comparar amb les metes que es va proposar aconseguir, a fi de prendre decisions subsegüents per millorar l'execució futura.

Per dur a terme aquest tipus d'investigació he fet ús de la metodologia observacional per poder recollir les dades i poder avaluar les relacions entre els infants, tant des de l'inici de l'estada de pràctiques com al final. A més a més, per començar a recollir informació del grup classe, vaig preparar unes preguntes per poder extreure dades i per poder realitzar un sociograma per observar la relació que tenien els infants entre ells. Aquest sociograma el vaig dur a terme al principi de les pràctiques i al final, per tal d'observar els canvis que s'havien produït en les relacions entre els nens/es durant la intervenció.

Un cop hem fet un projecte d'investigació, treiem unes conclusions i llavors podem avaluar la intervenció que es fa sobre la realitat.

3.2. Descripció de la mostra (del grup classe)

La meva recerca l'he dut a terme amb la mestra i els infants de P5A del centre on he realitzat les pràctiques, és a dir, a l'Institut escola Lloret de Mar.

Referent al context geogràfic, el centre està situat a les afores de Lloret de Mar, més concretament al carrer Santiago de Cuba, 0, al barri de Fenals. Actualment hi ha un nombre elevat d'alumnes, concretament 628 alumnes, els quals 175 pertanyen a l'educació infantil repartits en 25 aules per aula.

El grup d'alumnes al qual m'he adreçat durant la meva intervenció era relativament molt mogut, ja que era format per 25 alumnes (18 nens i 7 nenes). La major part d'aquests alumnes es quedaven a dinar al menjador, ja que majoritàriament els pares treballaven durant tota la jornada. Per aquest motiu, l'escola es convertia en el lloc on els alumnes passaven la major part del dia.

Durant aquest temps, a través dels instruments d'observació i del sociograma he recollit la informació per fer un anàlisi general sobre les relacions que es presenten a l'aula i els grups desfavorits, és a dir, els infants que mostren risc d'exclusió social a l'aula. A continuació es detallen aquests dos instruments.

3.3 Instruments per a l'anàlisi de grup

➤ El sociograma

Per poder representar les relacions informals que es creen a l'aula, vaig utilitzar un programa per realitzar sociogrames, ja que és una eina que s'utilitza per determinar aquelles preferències dels individus respecte a diversos estímuls persones que formen part del seu medi. Aquest programa es coneix amb el nom "socio", és de la versió 2.3 i és creat especialment per la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquesta eina utilitza una analogia molecular per representar la relació existent entre els membres d'un grup a partir de respostes a varies preguntes sobre les seves preferències en el context d'un grup.

Segons Palomar i Virgili⁹, el sociograma compleix aquestes dues funcions essencials:

Descriptiva: identifica l'estructura del grup, és a dir, mostra el conjunt de les atraccions i rebutjos. En aquest sentit, ens permet observar les característiques del grup, com poden ser:

- Si el grup ja està format i els diferents rols que hi ha dins l'organització interna.
- Els individus més rellevants del grup, tant si són els líders com els rebutjats.
- Les relacions més fortes que hi ha entre els membres del grup.

Explicativa: permet connectar uns aspectes de l'estructura global amb altres aspectes del funcionament del grup, com ara:

- Es considera que les persones més seleccionades són les que interpreten millor els valors del grup; i a la inversa amb les persones menys seleccionades, és a dir, els més rebutjats.

⁹ Informació extreta del material didàctic de l'Institut Obert de Catalunya

- Les impressions que les condicions externes posseeixen en relació amb l'estructura del grup.
- L'afinitat que hi ha entre l'estructura de sentiments i l'estructura d'interacció.

Finalment, el que s'aconsegueix amb aquesta tècnica és només la representació de les relacions de rebuig mitjançant un gràfic, perquè l'apartat en el qual hauria d'haver sortit la representació de les relacions d'atracció, a causa de problemes tècnics que patia el programa, no va ser possible. Aquest sociograma és aplicable a qualsevol edat sempre i quant s'adeqüi la pregunta i la manera de dur-ho a la pràctica. En el meu cas, per conèixer i analitzar les relacions que hi havia entre els alumnes de P5A, vaig voler realitzar 3 sociogrames de rebutjos del grup: un des de l'àmbit emocional, un altre des de l'àmbit del joc i finalment un des de l'àmbit de companyia. D'aquesta manera podia observar des de diferents àmbits els rebutjats que hi havia a l'aula. Un lligam entre dos alumnes indicava el rebuig que es mostraven l'un a l'altre. Així doncs, els alumnes més rebutjats es presentaven amb una tonalitat més intensa.

Els objectius que pretenia aconseguir a partir del sociograma eren els següents:

- Conèixer les relacions que existeixen entre els individus, així com la intensitat de les mateixes.
- Saber el grau de cohesió de grup que hi ha dins l'aula.
- Descobrir la posició de cada membre en relació amb els altres.
- Observar l'estructura informal del grup i la existència de subgrups.
- Detectar el nivell de conflicte o rebuig entre els membres d'un grup.
- Conèixer el grau de sociabilitat dels individus del grup.

➤ **Instrument observacional directe**

Tal i com afirmen Hammersley i Atkinson (2007) (citats a Jordi Sanz (2011:43)) “l’observació directa com a tècnica de recollida de dades es defineix com un procés de contemplació sistemàtica i detinguda del desenvolupament de la realitat social, sense manipular-la ni modificar-la, aquest fet permet que segueixi el seu curs natural d’acció”. Per tant, l’observació directa ens possibilita copsar tant allò que la gent fa com allò que la gent diu que fa. Ens proporciona informació sobre rutines de les quals els mateixos actors socials no en són conscients sobre perquè les fan com les fan.

Després d’un treball d’observació força prolongat dins l’aula i detectar les diferents situacions problemàtiques que hi havia en les relacions entre els infants, vaig decidir començar a preparar una sèrie d’activitats i estratègies per tal de millorar i afavorir la cohesió de grup de l’aula.

Disseny de l’observació

L’objectiu d’aquest anàlisi és recollir informació sobre la cohesió del grup classe que observava al principi de l’estada de pràctiques i al final de l’estada de pràctiques. Els ítems de la pauta d’observació estan relacionats amb la informació adquirida del marc teòric.

Per tant he recollit un conjunt de dades del context, en relació a les interaccions que sorgien dins del centre, mitjançant una pauta d’observació directa i mantenint una visió propera del grup classe per poder analitzar les seves interaccions amb els altres. A l’hora de dur a la pràctica aquest instrument, m’ha permès realitzar un anàlisi de les relacions que es produeixen entre els nens i nenes i detectar els conflictes que s’hi manifestaven. L’aula i el pati van ser els dos contextos principals i prioritaris que vaig escollir per dur a terme l’observació directa de manera esporàdica.

Aquest tipus de registre s’ha realitzat dos cops: abans de l’estada de pràctiques i al final de l’estada de pràctiques. El fet de portar-ho a terme d’aquesta manera, em permetia contrastar les dades extretes de les dues pautes d’observacions i observar els canvis que s’han produït durant la meua intervenció.

3.4. Resultats

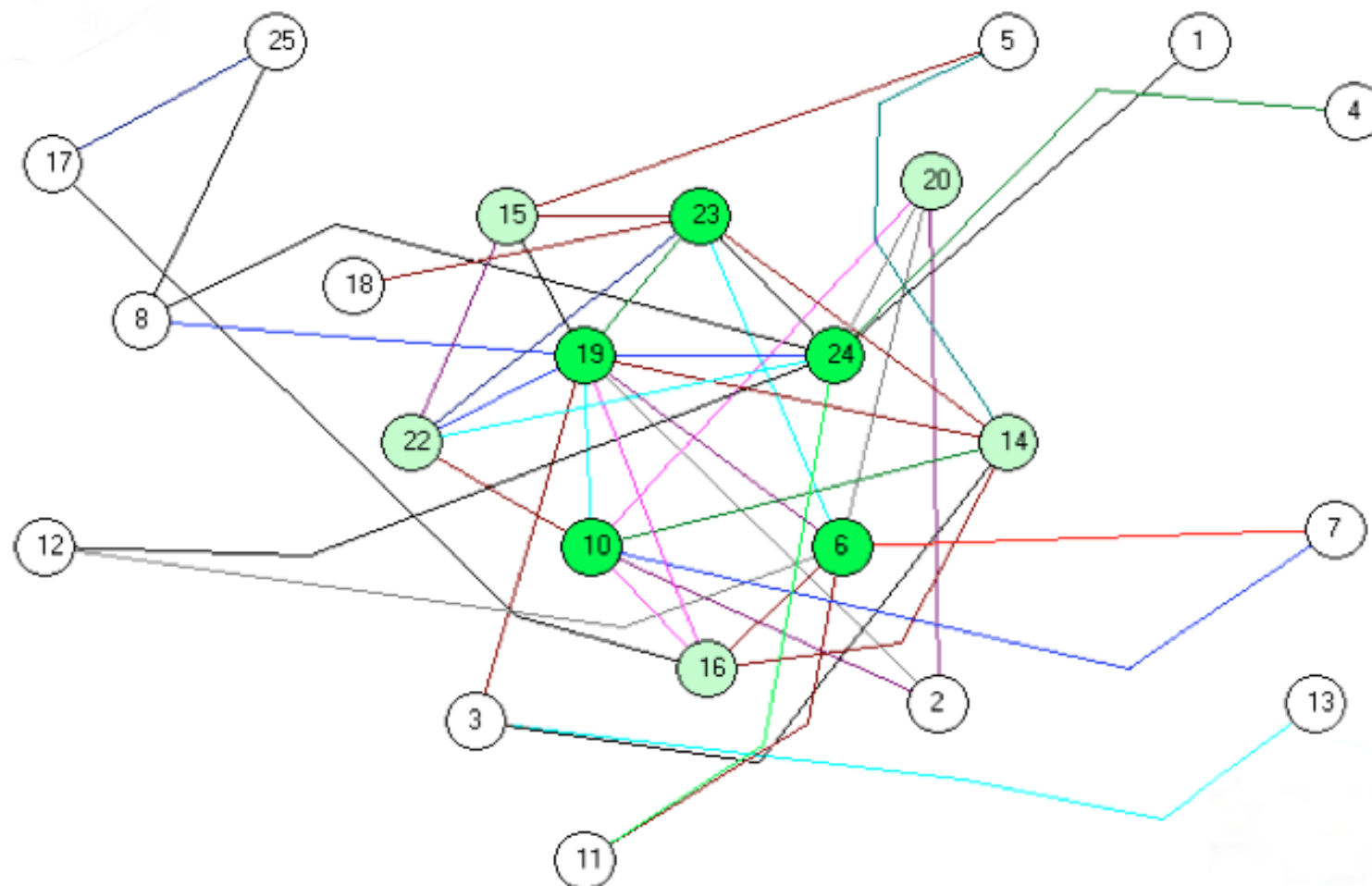
3.4.1. Resultats extrets dels sociogrames i conclusions

El test sociomètric el vaig aplicar abans de començar amb la meva intervenció, perquè d'aquesta manera, em permetia conèixer com eren les relacions entre els alumnes i els nens/es que tenien problemes d'exclusió i després de la meva intervenció, per observar si s'havien produït alguns canvis en les relacions dels alumnes. Vaig decidir fer-ho de manera individual, ja que eren nens i nenes de 5 anys i d'aquesta forma prestaven més atenció per respondre a les preguntes que els hi volia fer. Com a entrevistadora, havia de tenir la suficient habilitat per guanyar-me la confiança de l'alumne, per tal de plantejar-li les preguntes i mantenir una conversa informal.

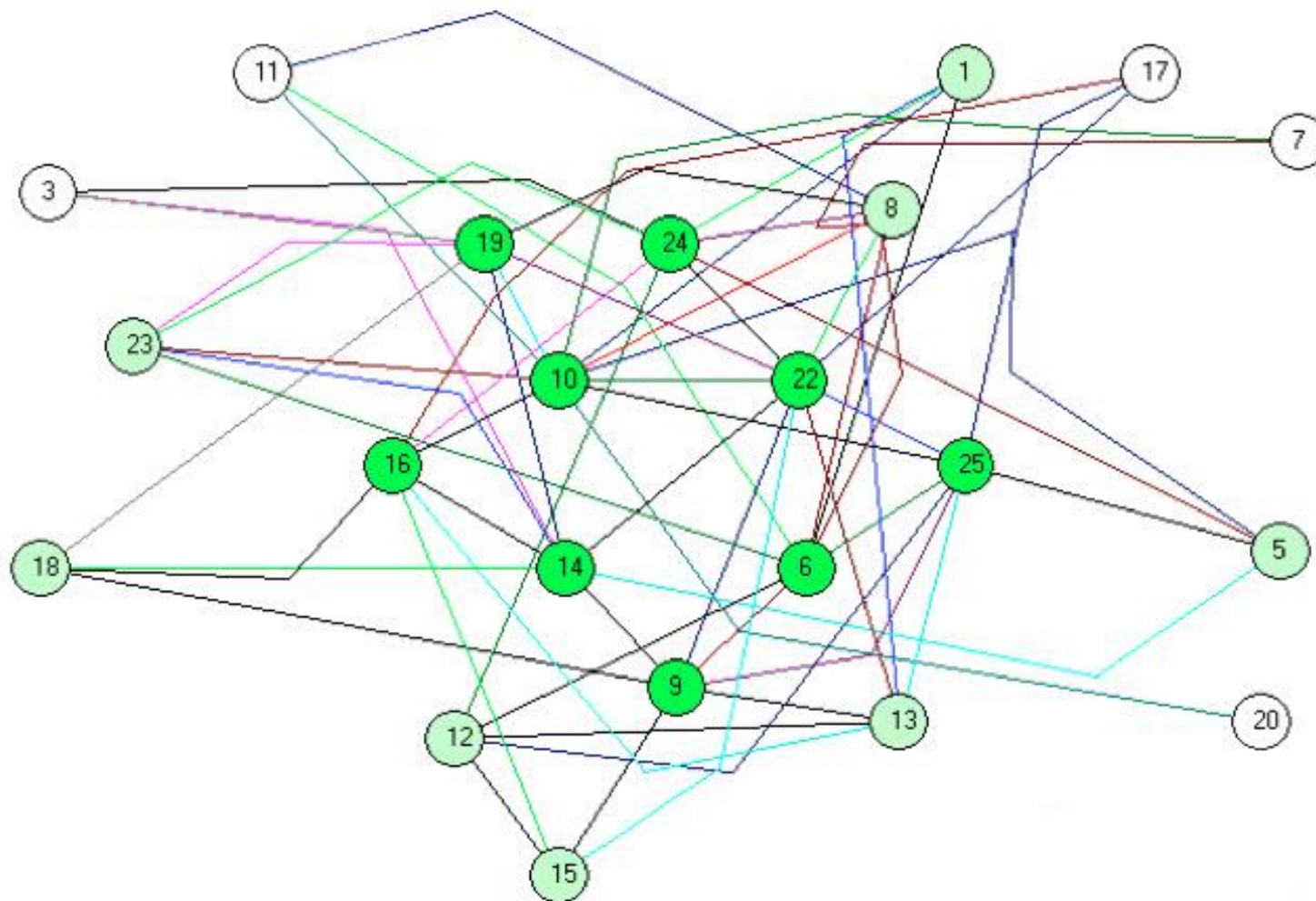
Alguns alumnes mostraven una mica de por a figurar com solitaris o rebutjats i utilitzaven qualsevol recurs per oposar-se a la realització de la prova. Per aquest motiu era molt important comunicar-los que els resultats serien confidencials i que només servien per conèixer i millorar les relacions i el clima del grup classe.

Primerament vaig decidir analitzar les relacions dins l'àmbit emocional, després les relacions dins l'àmbit de joc i finalment les relacions dins l'àmbit de companyia. Aquests van ser els resultats:

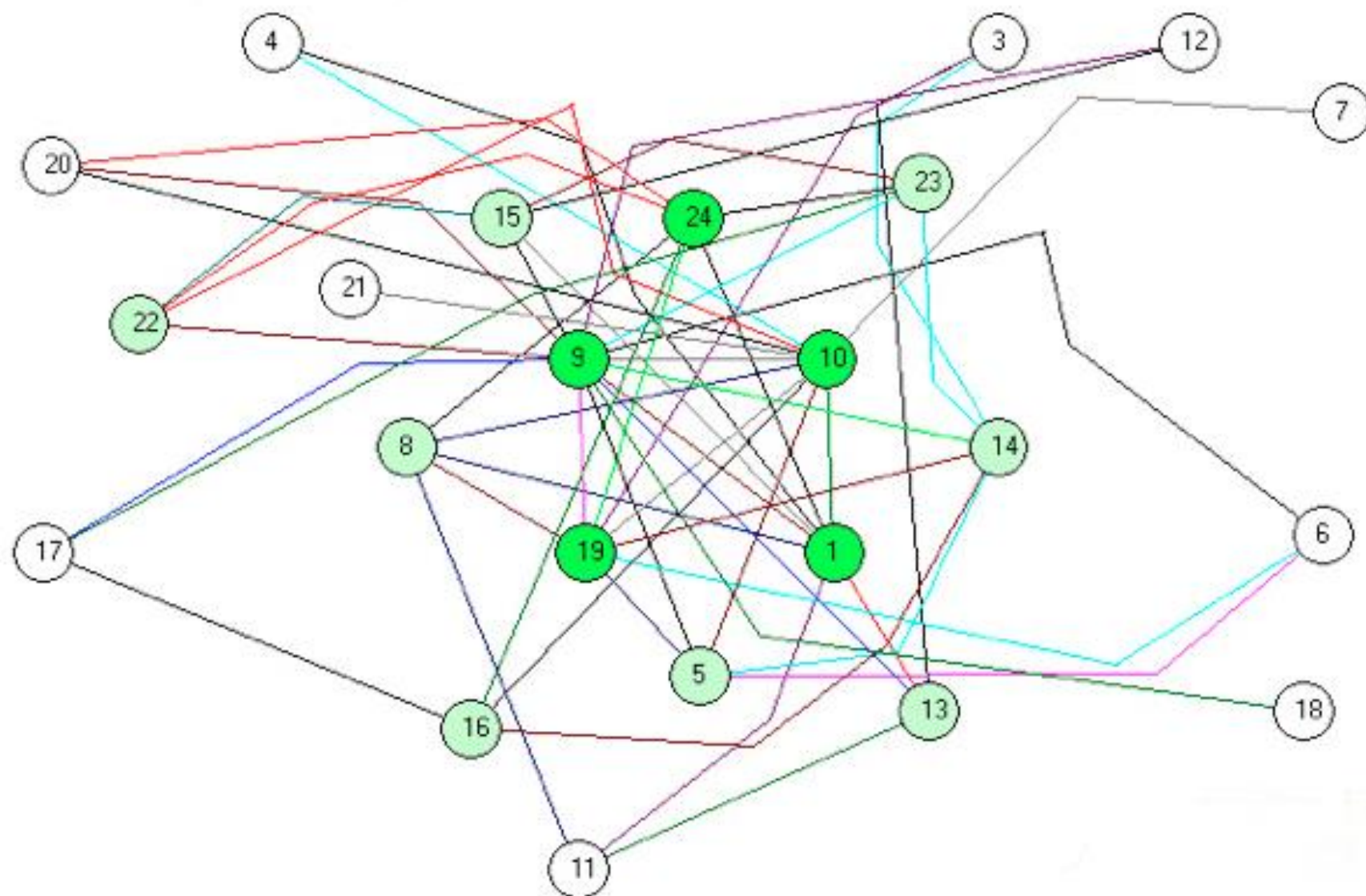
Test sociomètric inicial – Àmbit emocional: A qui dels teus companys/es de l'aula no convidaries als teus aniversaris?

Test sociomètric inicial – Àmbit de joc: Amb qui no t'agrada jugar?

Test sociomètric inicial – Àmbit de companyia: Amb qui no t'agrada seure't a la classe?

Un cop fet l'anàlisi del sociograma dels tres àmbits, es pot observar els alumnes més rebutjats de l'aula, que en resum són els següents:

Àmbit emocional	Àmbit de Joc	Àmbit de companyia
• 6 • 10 • 19 • 23 • 24	• 6 • 9 • 10 • 14 • 16 • 19 • 22 • 24 • 25	• 1 • 9 • 10 • 19 • 24
ICG: 2,92	ICG: 2,68	ICG: 2,63

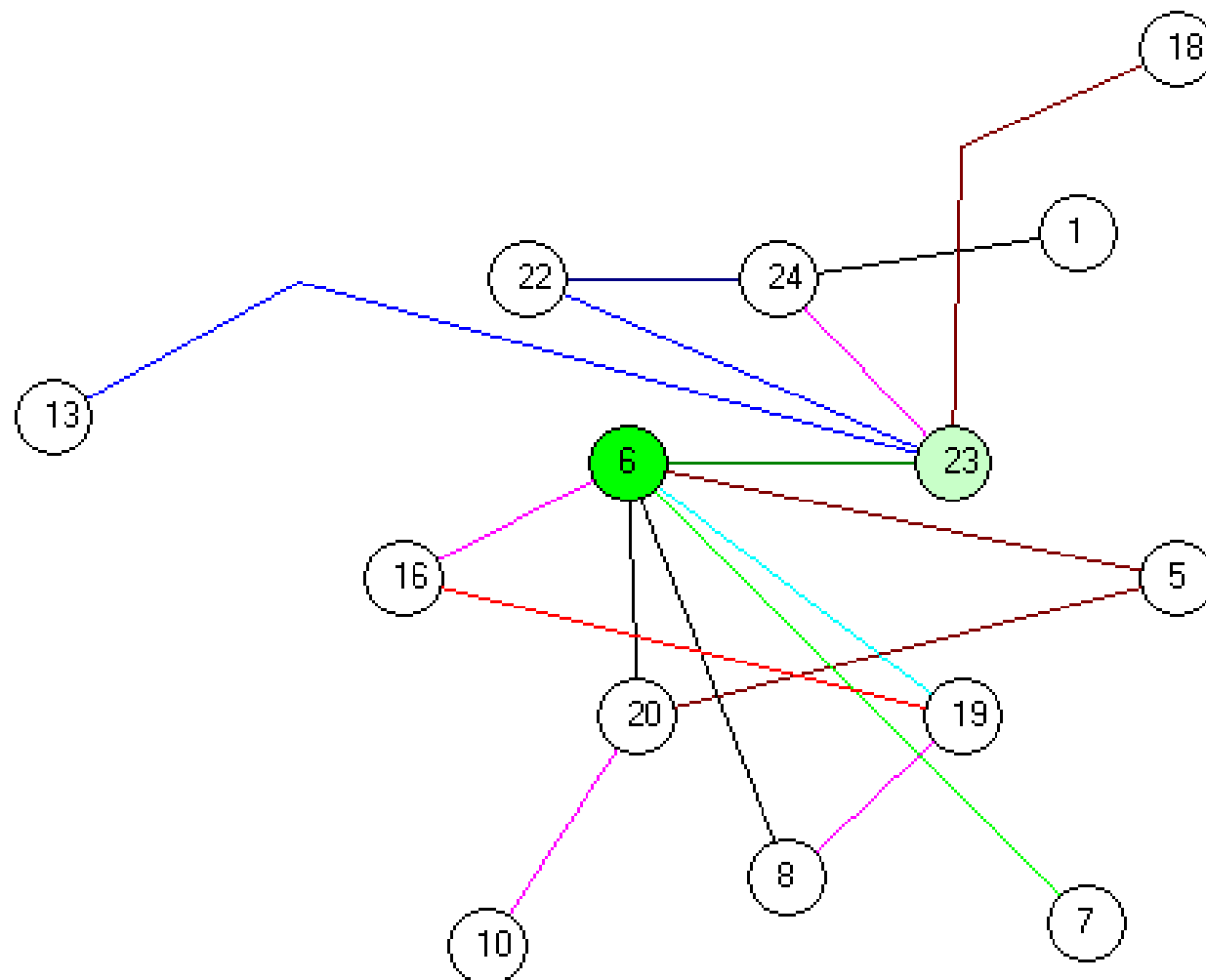
Dels 25 alumnes, onze nens eren seleccionats pel seus companys com a rebutjats i d'aquests onze, tres membres del grup eren els més rebutjats, ja que van ser seleccionats com a rebutjats en els tres àmbits. Aquests tres membres eren dues nenes (una provinent de Brasil i l'altra de Rússia) i un nen (provinent de Rússia). La nena de Brasil ja era matriculada l'any passat a l'escola, però per motius personals, va marxar a viure amb els pares a Brasil durant un any i van tornar. El fet que marxés a fora a viure durant un temps, va provocar que perdés l'ús de la llengua catalana i el seu rendiment d'aprenentatge baixés de nivell exageradament. A més a més, mostra un gran descontrol per assistir a l'escola i això li evita que estigui al dia de les tasques que es fan a l'escola i que tingui una relació constant amb els companys/es de l'aula. En canvi, la nena russa, des de ben petita ha estat matriculada a l'escola, però sempre ha mostrat una gran dificultat per aprendre la llengua catalana i a més a més és una nena que es mostra bastant callada. El nen rus es va matricular a mig curs

i la seva incorporació tardana i la seves faltes d'assistència que tenia constantment a l'escola van provocar que no seguís el ritme de l'aula des de ben començament. Aquests resultats extrets dels sociogrames, realment eren certs, ja que posteriorment li vaig ensenyar els resultats a la tutora de l'aula i em va afirmar que coincidien amb el que s'observa a l'aula.

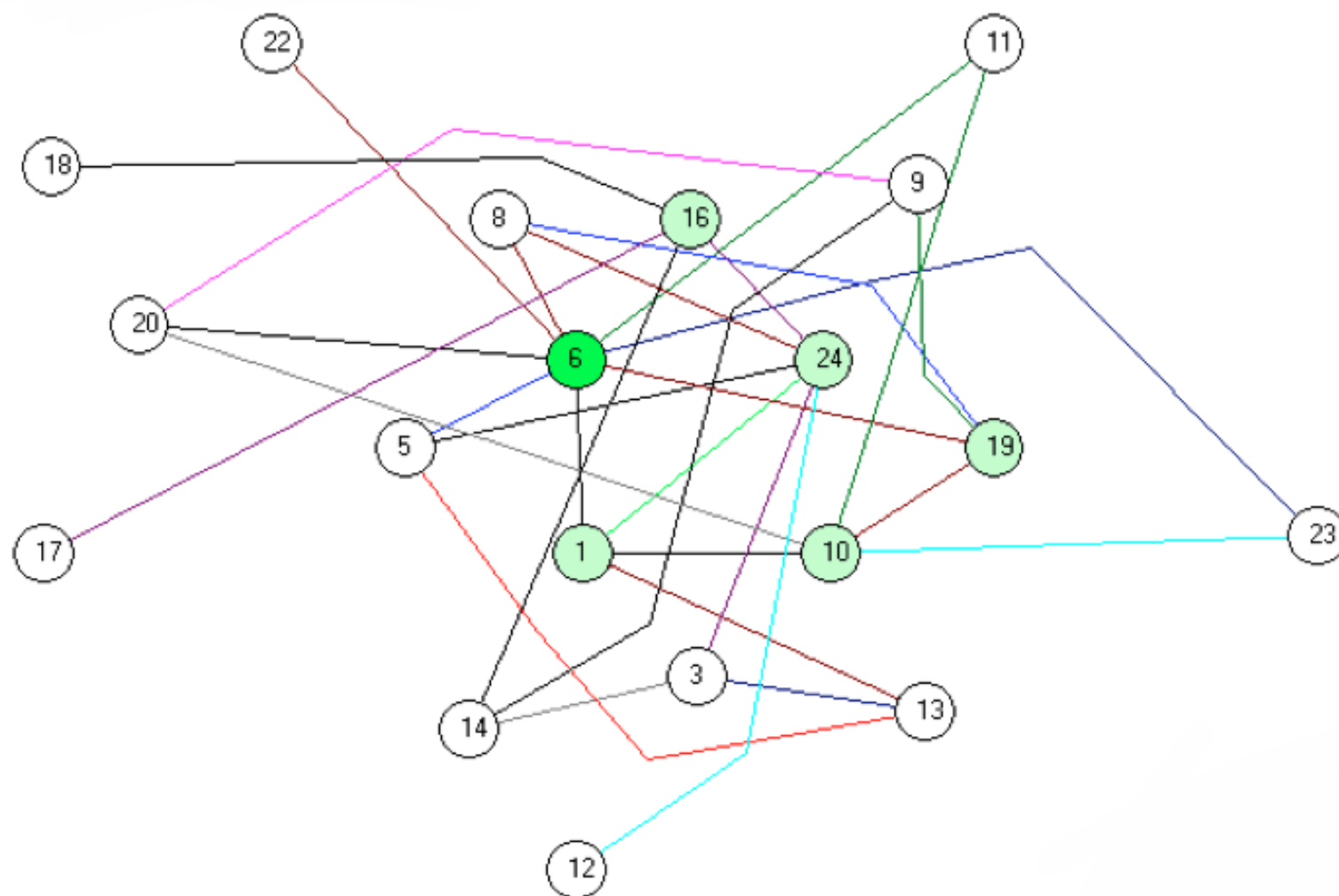
Finalment es mostra el valor I.C.G. que correspon a l'índex de cohesió grupal i ens dóna una informació molt valuosa sobre un grup determinat que indica en quina mesura és afectiu o bé productiu, de forma global, aquest grup. Segons les indicacions que lliurava aquest programa, perquè un grup d'individus estigués cohesionat, l'índex de cohesió grupal hauria d'arribar com a mínim a la xifra 4. Comparant els resultats amb la mestra d'educació especial del centre, vam arribar a la conclusió que aquest grup no era gaire cohesionat, ja que els resultats eren per sota de lo habitual.

Després de la intervenció, un cop dutes a la pràctica totes les activitats que tenia pensades per afavorir la cohesió de grup, vaig tornar a fer el test sociomètric a tots als alumnes de manera individual, i aquest van ser els resultats:

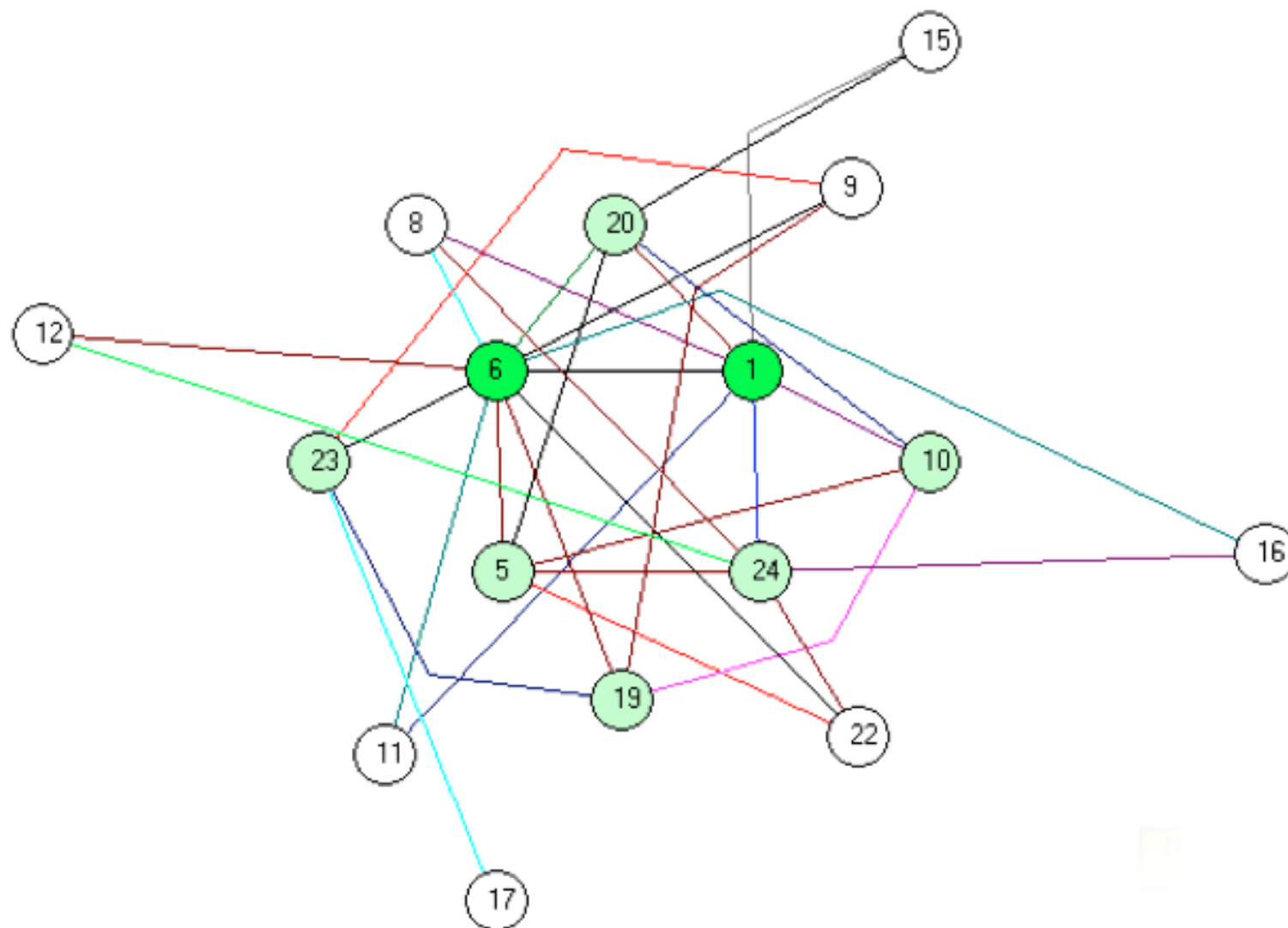
Test sociomètric final – Àmbit emocional: A qui dels teus companys/es de l'aula no convidaries als teus aniversaris?

Test sociomètric final – Àmbit de joc: Amb qui no t'agrada jugar?

Test sociomètric final – Àmbit de companyia: Amb qui no t'agrada seure't a la classe?

Àmbit emocional	Àmbit de Joc	Àmbit de companyia
• 6		• 1 • 6
ICG: 3,29	ICG: 3,06	ICG: 3,06

Si comprarem els resultats inicials amb els finals, podem observar que hi ha hagut un gran canvi dins les relacions dels alumnes. No obstant, encara no s'ha arribat a la xifra mínima de l'índex de cohesió grupal i queda un petit nombre d'alumnes exclosos pels seus companys, per aquest motiu, és imprescindible que a l'escola es continuïn realitzant activitats que afavoreixin la cohesió de grup, per tal de seguir lluitant cap a la millora de les relacions i combatre l'exclusió social.

3.4.2. Resultats extrets de les observacions i conclusions

En aquest apartat es presenta la graella amb els resultats obtinguts a través de les observacions directes realitzades durant l'inici de l'estada de pràctiques i al final. D'aquesta manera em permetia observar si s'havien produït alguns canvis dins l'aula gràcies a la meva intervenció.

La graella conté un determinat nombre d'ítems que em servien observar les relacions que sorgien en el dia a dia a l'escola, tant dins l'aula com a les estones del pati. A continuació es mostren les dues graelles d'observació portada a terme tant al principi com al final de l'estada de pràctiques:

Anàlisi d'observació inicial de la cohesió de grup

		Grau d'implicació			
		Sempre	Sovint	A vegades	mai
1.1	• El nivell de participació dels alumnes és molt diferent? • Uns són molt extravertits i participen molt i altres, més introvertits, participen molt poc o gens? • Alguns tendeixen a monopolitzar les intervencions i a imposar el seu punt de vista, mentre amb prou feines es té en compte l'opinió dels altres?	X X			
1.2	• Hi ha una bona relació entre els alumnes? • Alguns se senten marginats, exclosos, no prou valorats? • S'esforcen per conèixer més dels seus companys? • Hi ha tensions entre els alumnes del grup?	X		X X	
1.3	• Els alumnes corrents i els alumnes estrangers es relacionen poc? • Els primers arraconen els segons?	X X			
1.4	• Entre els alumnes predominen les actituds individualistes (cadascú va a la seva) i competitives (rivalitzen entre ells per ser el millor de la classe)? • A alguns els agrada treballar en equip només per aprofitar-se del treball dels altres? • Altres el rebutgen perquè no volen que ningú s'aprofiti del seu treball? • Alguns prefereixen treballar sols abans que fer-ho en equip?	X	X X	X	
1.5	• En general, els alumnes valoren el treball en equip? • Donen importància a valors com ara la solidaritat, l'ajuda mútua, el respecte per les diferències? • És difícil que se senti responsables de l'aprenentatge dels seus companys? • Costa aconseguir que s'ajudin els uns als altres a prendre el continguts de les diferents àrees?	X	X	X X	

Anàlisi d'observació final de la cohesió de grup

		Grau d'implicació			
		Sempre	Sovint	A vegades	mai
1.1	El nivell de participació dels alumnes és molt diferent? Uns són molt extravertits i participen molt i altres, més introvertits, participen molt poc o gens? Alguns tendeixen a monopolitzar les intervencions i a imposar el seu punt de vista, mentre amb prou feines es té en compte l'opinió dels altres?	X	X	X	
1.2	Hi ha una bona relació entre els alumnes? Alguns se senten marginats, exclosos, no prou valorats? S'esforcen per conèixer més dels seus companys? Hi ha tensions entre els alumnes del grup?		X X	X	X
1.3	Els alumnes corrents i els alumnes estrangers es relacionen poc? Els primers arraconen els segons?			X	X
1.4	Entre els alumnes predominen les actituds individualistes (cadascú va a la seva) i competitives (rivalitzen entre ells per ser el millor de la classe)? A alguns els agrada treballar en equip només per aprofitar-se del treball dels altres? Altres el rebutgen perquè no volen que ningú s'aprofiti del seu treball? Alguns prefereixen treballar sols abans que fer-ho en equip?	X		X	X X
1.5	En general, els alumnes valoren el treball en equip? Donen importància a valors com ara la solidaritat, l'ajuda mútua, el respecte per les diferències? És difícil que se senti responsables de l'aprenentatge dels seus companys? Costa aconseguir que s'ajudin els uns als altres a prendre el continguts de les diferents àrees?	X	X	X	X

Després de desglossar les observacions i recordar les diferents situacions viscudes durant la meva estada de pràctiques, he pogut constatar diversos aspectes. Si comparem la primera graella que es va fer a l'inici de l'estada de pràctiques amb la final, es poden observar petits canvis que s'han anat produint durant la intervenció.

Abans de la meva intervenció, les relacions entre els infants no eren gaire riques, ja que hi havia un cert nombre d'alumnes que es mostraven incòmodes i cohibits per la resta dels seus companys/es. Els infants a mesura que anaven participant en les activitats de la meva intervenció i adquirint els conceptes que els pretenia donar, el clima de l'aula ha anat millorant i les relacions que tenien els infants amb problemes d'exclusió social, havien millorat amb la resta de l'aula. Entre tots també havien après a ajudar-se a l'hora de fer una feina, per exemple: quan l'alumna brasilera no entenia una activitat, els companys del cantó s'esforçaven per intentar explicar-li amb les seves pròpies paraules, per tal d'ajudar-la i seguir endavant. Des del meu punt de vista vaig considerar que havien après a ser més empàtics a partir de les activitats que els anava proposant durant la meva intervenció i els vaig fer adonar de la importància que té tenir una bona relació amb tots els membres del grup d'aula. Segons les meves observacions, el fet de que el risc d'exclusió social entre els alumnes havia disminuït molt i d'obtenir un ambient molt més cohesionat, havia augmentat el nivell de participació de tots els alumnes, tant els més extravertits com els menys extravertits. També havien après que el fet de que un alumne estranger no entengués o parlés correctament la llengua catalana, això no significava que l'havien de deixar de banda, sinó que havien de fer tot el possible per ajudar-lo i buscar altres formes de poder-se comunicar amb aquells infants, per tal d'incloure'l al grup classe i a poc a poc, entre tots, l'ajudessin a aprendre el català.

Tot i que s'ha observat una millora en les relacions dels alumnes durant aquest curt termini, considero que és convenient seguir treballant aquest aspecte durant el dia a dia a l'escola per tal d'aconseguir uns resultats més satisfactoris.

3.5. Seqüència d'activitats: com afavorir la cohesió de grup

L'interès que em va portar a sol·licitar de fer una seqüència d'activitats per afavorir la cohesió de grup va estar provocat per la necessitat d'endinsar-me més en aquest mar de complexitats que representen les relacions entre els infants dins els context escolar.

Cap d'aquestes activitats implicaven un treball de producció individual sobre un paper amb llapis. Per tal que els infants estiguessin interessats i motivats amb les activitats que els hi volia proposar, jo em mostrava molt interessada per tal de fomentar un clima agradable i fer que tant els alumnes com jo poguéssim gaudir d'aquell moment.

A l'hora de dur a la pràctica les diferents activitats i les estratègies per treballar la cohesió, tenia en compte els següents objectius:

- Descobrir la capacitat que té cadascú per confiar en els altres i en les seves pròpies habilitats
- Millorar el clima de l'aula per fomentar la confiança i la participació de tot l'alumnat
- Treballar una sèrie de valors com: l'autoestima, el respecte, l'empatia, etc.
- Promoure actituds de comunicació i solidaritat
- Propiciar la resolució col·lectiva de conflictes
- Aprendre a conviure amb les diferències dels altres

He dut a terme 12 activitats amb els nens, que són les següents:

1. Ensenyem valors	7. Gallineta cega
2. Com ens sentim?	8. Els gomets
3. Juguem al Taxi!	9. Caixa màgica
4. Conte: Per 4 cantonades de no res	10. Nas amb nas
5. Els cercles	11. El cassó de Gerard
6. Qualitats a l'esquena	12. El rentacotxes

Activitat 1: Ensenyem valors

Segons Parra (2003:70), “en la nostra dècada l'educació moral (o educació de valors) s'ha convertit en el problema estratègic número u de l'educació”.

No obstant, també afirma que cada societat en qualsevol moment de la seva vida, selecciona un conjunt de valors que considera convenients per satisfer les necessitats social, sent l'escola la institució encarregada de la seva transmissió i desenvolupament, mitjançant l'activitat educativa que es forma en la seva manera de ser. Per tant, l'educació és aquella activitat cultural que té com a missió transmetre un conjunt de coneixements, habilitats i valors que són reclamats i perseguits pel grup social.

Per aquest motiu, per començar la meua intervenció, vaig decidir primer ensenyar i explicar una sèrie de valors als infants, que considerava que eren molt importants per el dia a dia a l'escola i per

la seva convivència amb els demés. Aquests valors eren: just/injust, generós/egoista, sense voler/volent. Els anava explicant d'un en un i mitjançant petites actuacions que sorgien en el dia a dia a l'escola, que servien com a exemple, com ara: Imagineu-vos que a l'hora del pati, quan és l'hora de recollir les joguines, la Sofia i en Miquel recullen totes les joguines del pati mentre els altres continuen jugant. Això estaria bé? Seria just per ells dos o injust? Els alumnes mostraven interès al que els intentava explicar i de seguida van voler compartir les seves experiències amb la resta de la classe, les quals tenien relació amb alguns d'aquests valors que estàvem explicant. A mesura que cada nen explicava la seva experiència, vaig observar que van entendre el significat de cada valor.

A continuació els vaig mostrar una graella i els vaig demanar si em podien ajudar a completar-la i d'aquesta manera podríem saber el que estava bé i el que estava malament. Per anar completant la graella vaig demanar uns voluntaris i d'aquesta manera em servia per veure si anaven comprenent el que els pretenia ensenyar. Per ex.: Si en "Daniel" és just (posem la cara contenta), els altres com estaran? Contents (posem la cara contenta). I doncs, que hem de fer? Ser justos.

Aquesta graella els servia de recordatori perquè pensessin el que havien de fer i el que no, i per cada conflicte que sorgia a l'aula i anava relacionat amb alguns d'aquests valors, entre tots ho parlàvem i anàvem recordant el que vam ficar a la graella.

Aquesta activitat la valoro molt positivament, ja que avui en dia es mostra molta diversitat dins de la societat i com a institució escolar és necessari transmetre un conjunt de valors per afavorir el manteniment de la cohesió social. Si cada dia es treballen aquests valors i es segueix una continuïtat, l'escola contribueix en el procés de socialització dels infants escolaritzats i afavoreix el respecte entre els nens i nenes que conviuen en el dia a dia al centre.

No obstant això, considero que ensenyant valors als infants només des de l'àmbit escolar, no és suficient, ja que també és essencial que altres agents socials, com per exemple la família, també contribueixi i segueixi una continuïtat per tal d'oferir al seu fill una educació adequada i de qualitat.

Activitat 2: Com ens sentim?

L'escola, com a espai de socialització dels infants, ens permet observar l'ús del llenguatge i les seves diferents funcions. A l'escola, mestres i alumnes parlem per ensenyar i per aprendre, per explicar-nos sentiments i vivències, per compartir experiències, per trobar-nos com a persones i per conviure. L'escola esdevé fonamental, doncs, en el procés d'adquisició del llenguatge.

No obstant això, a l'escola hi ha diferents situacions, com l'estona del pati, en el qual es mostra una interrelació entre les criatures de manera més espontània i sovint mostren conductes violentes o problemes de relació amb els seus companys. Segons Martorell (2008:11)¹⁰ "quan es dona una situació conflictiva en l'entorn escolar, no cal dramatitzar innecessàriament però sí que cal estar atent i observar si s'està produint algun canvi en la vida del nen". L'estona de pati és tal i com dèiem anteriorment, molt important perquè és el moment d'interrelació entre les criatures de manera espontània.

Per tant, si des de l'àmbit escolar no comencem a ajudar a l'infant a corregir el seu comportament inapropiat, el més probable és que tingui molt problemes en un futur, com ara: fracàs escolar, relacions conflictives i diferents dificultats dins l'àmbit social y emocional. Per aquest motiu, un dels remeis davant d'aquest problema seria la proposta d'activitats en les quals es fomentin la comunicació i la resolució de conflictes i l'activitat "com ens sentim", n'és un exemple.

Aquesta activitat consistia en que els nens i nenes, cada cop que entraven a l'aula després del pati, havien d'agafar el seu nom i segons com es sentien en aquell moment, l'havien d'enganxar a la cara contenta, a la cara trista o a la cara d'enfadat. Un cop tots els alumnes havien posat el seu nom

on creien convenient, s'asseien al seu lloc. Les mestres demanàvem silenci i

¹⁰ Convivencia escolar: casos y soluciones (2008). Generalitat Valenciana. Conselleria d'Educació

anàvem preguntant als alumnes d'un en un, com es que es sentien d'aquella forma. Els primers dies vaig observar que n'hi havien molt alumnes que posaven el seu nom o a la cara trista o d'enfadat. Però a mesura que anàvem parlant entre tots i anàvem buscant diverses solucions als conflictes que es produïen al pati, de mica en mica anàvem observant que cada cop n'hi havien nens que estaven més contents que tristos o enfadats. Gràcies a aquesta activitat, vaig aconseguir que a l'escola es dediques una estona per parlar dels conflictes que passen al pati i entre tots buscar possibles solucions per millorar les seves relacions amb els altres. Els últims dies de l'estada de pràctiques vaig observar que els conflictes que es produïen a l'hora del pati havien disminuït i molts nens i nenes que al principi tenien problemes de relació, ja començaven a tenir una connexió amb els altres i es sentien més integrats.

Moltes escoles introdueixen aspectes d'educació emocional dins les sessions de tutoria, utilitzant la mediació en la resolució de conflictes, etc. Però en aquesta centre, a l'etapa infantil no dediquen cap estona perquè els infants tinguin la oportunitat de verbalitzar les seves preocupacions.

Per aquest motiu considero que aquesta activitat és molt útil i necessària per dur-la terme en el dia a dia a l'escola, ja que és una estona dedicada especialment per parlar conjuntament dels problemes que sorgeixen dins les seves relacions amb els altres nens/es i buscar possibles solucions. Amb aquesta activitat s'ensenya als alumnes un conjunt d'estratègies i actuacions que pretén ajudar tant per resoldre conflictes com per prevenir-los per tal d'aconseguir un bon clima en la convivència escolar i millorar la cohesió de grup.

Proporcionar als infants diferents tàctiques per al coneixement personal i emocional reduirà notablement els comportaments agressius i les conductes impulsives d'alguns alumnes, alhora que millorarà l'ambient en el grup i els seus membres trauran més profit de les seves habilitats.

Activitat 3: Taxi-Taxi

En els centres educatius, les mestres tenen la missió de contribuir a donar resposta a les necessitats de les persones amb exclusió social, i al seu entorn directe, al llarg de tot el seu cicle vital, aprofundint en els valors de la societat del benestar, facilitant el desenvolupament personal, la cohesió social i la igualtat d'oportunitats. El que es pretén amb aquesta activitat, taxi-taxi, és que els participants es sensibilitzin i s'apropin a la realitat de les persones amb exclusió social i treballar l'educació emocional i inclusiva.

Per iniciar la dinàmica, vaig decidir que una tercera part de la classe es quedés dins l'aula mentre jo els donava les instruccions i la resta marxaven a l'aula de psicomotricitat, una aula amb molt d'espai.

Els que eren dins eren els taxistes, i cada un d'ells tenia una "mania" molt especial. Les "manies" eren del tipus: tu només puges als que porten botes; tu només puges als que tenen pantalons de xandall; tu només puges als que siguin de la taula vermella; tu només puges als que portin un jersei amb gorra... Tots els taxistes havien de tenir una "mania" i si algun passatger no complia aquella "mania", el taxista no el podia deixar pujar. A la resta de passatgers els podien portar on volguessin anar.

Els nens i nenes que eren a l'aula de psicomotricitat els explicava que eren passatgers i que havien de demanar un taxi i agafar-se a l'esquena, però que estiguessin molt atents per fixar-se si podien pujar al taxi o no.

Un cop els taxistes tenien el seu taxi complet i els passatgers que no tenien taxistes estaven una mica alterats perquè no tenien cap taxi, es parava el joc. Es demanava que tots els taxistes s'assentessin al terra amb els seus passatgers al darrere mentre que els passatgers que no tenien taxi s'asseien en un banc.

La tutora i jo fèiem de dinamitzadores, demanàvem silenci als que estaven asseguts i primer els passatgers explicaven com havia anat el joc, com s'han sentit, si s'han pogut pujar a un taxi o no, etc. Mentrestant, els taxistes havien d'escoltar atentament el què estaven dient. A continuació cada taxista explicava el motiu del seu comportament i comentava com s'havia sentit durant

el joc, que ha passat quan no ha pujat un/a bon/a amic/ga, que li ha semblat quan algú s'enfadava, com s'ha sentit durant els comentaris, etc.

A parir d'aquest moment el debat s'ampliava cap al que és la discriminació, quines persones la pateixen i com es senten. Considero que amb el debat que vam crear vam fer que els alumnes reflexionessin i es posessin a la pell d'aquells nens i nenes que tenen un malestar en l'escola pel fet de no ser acceptats i inclosos pels altres. L'empatia, l'assertivitat, l'escolta, el diàleg, la presa de decisions i la resolució de conflictes eren els objectius principals que pretenia aconseguir amb aquesta activitat i que considero que els he assolit. Amb aquesta activitat han tingut la oportunitat d'observar com es sent un nen/a que no es acceptat per la resta, com es troba aquell nen davant d'una situació d'exclusió. Un cop van reflexionar sobre això, els vaig demanar possibles solucions que podríem tenir per poder resoldre aquest problema i afavorir la inclusió d'aquests alumnes. Des del meu punt de vista, la part més important d'aquesta dinàmica és la final, ja que és quan els infants s'han d'esforçar per pensar conjuntament amb els companys possibles solucions per resoldre el conflicte que tenen al davant, l'exclusió d'alguns companys.

Realment em vaig quedar molt sorpresa al veure com infants de 5 anys eren capaços de participar i contribuir per buscar diferents respostes amb la finalitat de poder incloure els seus dos companys dins del grup:

Dos nens de diferents grup oferien el seus jerseis amb caputxa als seus companys que no tenien grup per tal que poguessin anar al grup dels nens/es que portaven jerseis amb caputxa. Amb això em van mostrar que havien après a posar-se en la pell dels altres i que tenien la capacitat per pensar diferents estratègies per buscar una solució a la situació conflictiva i incloure els seus companys al grup.

Sovint les persones tenim el costum de relacionar el conflicte com quelcom negatiu i realment no ho és, ja que és una situació que ofereix oportunitats per aprendre, millorar i créixer com a persona. Més que evitar situacions de conflictes, caldria aprendre diferents estratègies per poder resoldre els diferents malentesos abans que sorgeixi un acte agressiu o violent.

Activitat 4: Expliquem el conte “Per 4 cantonades de no res”

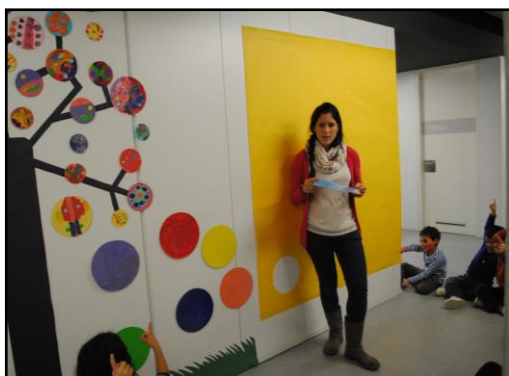
Aquesta activitat consisteix en explicar un conte molt bonic i emotiu on es mostra la importància de valorar el que som i el que tenim fugint de tot allò material i gaudint de les coses bones de la vida.

Aquest conte és fantàstic per explicar el valor del companyerisme i l'amistat amb els nens i ensenyar als alumnes a no jutjar els altres pel que tenen sinó pel que són. Per explicar-lo primerament vaig preparar el material necessari a l'aula de psicomotricitat per tal de projectar el conte en una paret blanca. D'aquesta manera, el conte quedava més visual i els infants mostràvem més interès. Un cop explicat el conte, per veure si l'havien entès, vaig preguntar el següent:

- Qui hem pot recordar els personatges que hi havien al conte?
- Al principi que estaven fent aquests personatges? Què passa quan sona la campana?
- Qui podia entrar a la casa? Com és que el quadrat no podia entrar?
- Què van fer les rodones perquè pogués entrar el quadrat a la casa?

El fet de que el conte contingui unes imatges molt senzilles, els va facilitar la comprensió i em van poder respondre aquestes preguntes sense cap problema.

Després vaig decidir representar el conte al passadís, per tal de tornar a explicar-ho amb un tamany més gros i més representatiu, de manera que fos més visual i més dinàmic pels petits. Per tornar a explicar-lis el conte, vaig decidir que entre tots m'ajudessin a recordar els passos del conte.

A més a més anava demanat voluntaris per fomentar la participació i que provessin d'entrar a les rodones a la casa ells sols.

Un cop totes les rodones havien estat situades dins la casa i el quadrat estava sol, vaig crear un petit diàleg per mantenir una conversa amb els nens i nenes:

- Mestra: Què us sembla que en quadrat sigui l'únic que està a fora de la casa?
- Alumne 1: A mi no m'agrada, perquè està sol.
- Mestra: I que passa si està sol a fora?
- Alumne 2: doncs que es posa trist, perquè totes les rodones estan dins la casa menys ell.
- Mestra: i què podem fer llavors perquè pugui estar amb les rodones?
- Alumne 1: retallem quatre cantonades!
- Mestra: ohhh! D'acord! (agafo unes tisores i faig veure que començo a retallar les cantonades del quadrat)
- Alumnes: Noooo!!!! Què li faràs mal!
- Mestra: i doncs, que haig de fer?
- Alumnes: retallar quatre cantonades a la porta!
- Mestra: és veritat, que així no li fem mal i pot entrar igualment.

I així ho vam fer, vam agafar un regle, els vaig ajudar per marcar quatre cantonades i ells mateixos les van retallar. Un cop retallades les quatre cantonades, vaig demanar un voluntari perquè provés si el quadrat podia entrar a la casa. Totes els nens i nenes es mostraven impacients per veure el resultat, i quan van veure que el quadrat i cabia per la porta i podia estar amb les rodones, es van emocionar molt.

Finalment, vam relacionar l'objectiu del conte amb els conflictes que sorgeixen en les relacions entre els nens en el dia a dia a l'escola, enfocant sempre cap a la cohesió de grup i la inclusió. Els objectius que pretenia aconseguir amb el conte eren els següents:

1. Identificar-se com a persona tot sentit seguretat i benestar emocional.
2. Aprendre a pensar i a comunicar.
3. Explorar l'entorn amb una actitud de curiositat i respecte i participar en activitats socials i culturals.
4. Ser i actuar d'una manera cada vegada més autònoma, resolent situacions quotidianes amb actitud positiva i superant les dificultats.
5. Sentir que pertany a grups socials diversos
6. Aprendre a conviure amb els altres i avançant en la resolució de conflictes.

Vaig generar un debat entre el grup-classe per parlar sobre aquests aspectes i el respecte de les diferències i la importància d'acceptar els altres tal com són, així com els sentiments que es generen quan apareix el rebuig.

L'activitat la valoro molt positivament, ja que els nens i nenes s'han mostrat atents i encuriosits davant el conte. El fet d'explicar la història a través d'un tamany real i gros al passadís de l'escola i preguntar als infants quins eren els passos del conte fent veure que no me'n recordava, era una bona estratègia per tal que estiguessin atents i mostressin interès per participar activament en l'activitat. Realment no m'esperava que els infants es poguessin emocionar tant a l'hora de retallar les quatre cantonades de la porta i veure que el quadrat ja ni estava sol i podia estar acompanyat de les rodones. Des del meu punt de vista, els infants van aprendre a posar-se en la pell dels personatges del conte.

Activitat 5: Els cercles

Aquesta activitat és una adaptació del joc de la cadira i la vaig portar a terme en dues sessions. A la primera sessió, vaig preparar primerament la sala agafant 12 cercols de plàstic per posar-los al terra formant un cercle. Un cop estava tot llest, els infants es van col·locar al voltant dels cercols, de manera que quan sonés la música donessin voltes caminant pel voltant. Un cop es parava la música havien d'entrar en qualsevol cercol i de manera que no quedés cap nen/a a fora dels cercles. Cada cop que tornava a sonar la música les mestres anàvem traient a poc a poc les cintes adhesives dels cercles, de manera que cada cop n'hi havien menys cercles i els infants havien de fer tot el possible per entrar tots dins dels cercles. En aquesta sessió vaig observar que hi havia un problema i era que quan era el moment de caminar al voltant dels cercols, molt xocaven amb els seus peus amb els cercols i tota l'estona els movien del seu lloc. Per tant, per obtenir un millor resultat de l'activitat, vaig decidir tornar a fer aquesta activitat en una segona sessió.

En la segona sessió vaig tornar a deixar preparada la sala com a la primera sessió, però aquell cop substituint els cercols per cercles amb cinta adhesiva. D'aquesta manera era impossible que poguessin moure els cercles, ja que estaven enganxats al terra i a l'hora de voler treure'ls simplement havíem de desenganxar la cinta adhesiva del terra.

Amb aquesta activitat, els alumnes aprenien a mantenir un contacte físic mitjançant abraçades i agafant-se per tal d'ajudar-se entre ells. A més a més convidaven al seu cercle a tots els seus companys/es que estaven a fora del cercle per evitar que ningú es quedés sense cercle.

Si comparem el joc de la cadira amb aquest joc adaptat, podem observar que en aquest no hi ha eliminats, ja que l'objectiu és que tots estiguin dins d'un cercle, ja que sinó el joc s'aturaria i es finalitzaria. En canvi el joc de la cadira si que hi ha eliminat i amb això l'únic que estem fent és excloure als participants,

ja que no han arribat a l'objectiu de l'activitat i no son aptes per a la mateixa. El que aconseguim amb aquesta activitat també és el contacte físic entre alumne i alumne, ja que s'han d'agafar i abraçar-se per poder entrar tots en un cercle.

Quan parlem de fomentar la relació amb el grup no és només prendre contacte amb els altres, sinó que és necessari fer-se un lloc dins del grup, establir una relació amb la resta de membres, i això també ho podríem treballar a partir d'aquests tipus d'activitats.

Considero que avui en dia a les escoles s'hauria d'imposar un model per tal que en els jocs no hi hagi ni perdedors ni guanyadors, que tots siguin mixts i paritaris, que al que jugui bé no se li assenyali ni al que jugui malament tampoc, que no hi hagi líders ni jocs amb jugadors individuals, o sigui, sempre equips mixts però que no competeixin per guanyar; joc on no perdi ni guanyi ningú. D'aquesta manera ajudaríem a fomentar més la inclusió a les aules per millorar la societat que hi ha avui en dia.

Activitat 6: Qualitats a l'esquena

Totes les persones tenim moltes característiques positives en la nostra manera de ser o físicament i hem d'aprendre a valorar-nos-les tant a nosaltres mateixos com als nostres companys. Per aquest motiu, és interessant proposar activitats en els quals és parlin de les qualitats positives que tenim les persones, ja que ajuda a pujar l'autoestima. Una d'aquestes dinàmiques seria "les qualitats a l'esquena". Amb aquesta activitat el que es pretén és que els infants aprenguin a respectar la manera de ser de cada persona i a apreciar les coses positives que tenen els seus companys de l'aula.

Primerament vaig formar parelles i vaig repartir a cada nen un llapis i els vaig enganxar un tros de cartolina a l'esquena. Aquesta activitat consistia en que cada infant pensés quatre qualitats positives dels seu company i un cop les tenia pensades ho escrigués o dibuixés a la cartolina que tenia el seu company/a a l'esquena. Per intentar que els alumnes compreguessin l'objectiu de l'activitat, la tutora de l'aula i jo vam fer un exemple:

- M'agrada el pentinat que porta l'Anna.
- M'agrada que m'ajudi sempre quan tinc un problema.
- És molt simpàtica i m'agrada molt jugar amb ella a l'hora del pati.
- M'encanta la seva camiseta que porta avui a l'escola.

Els deixàvem una estona perquè ho poguessin fer i després vam demanar que ho fessin a l'inrevés, de manera que cadascú tingués a l'esquena quatre qualitats positives escrites o dibuixades per la seva parella. Durant el procés de l'activitat anàvem ajudant als infants que es quedaven en blanc o bloquejats, preguntant-lis que era el que més els agradava d'aquell company que tenien al davant.

La finalitat d'aquesta dinàmica era que els nens i nenes observessin les coses positives que li veuen els seus companys d'ells mateixos per tal que es sentin orgullosos de les seves qualitats i pujar les seves autoestimes.

Però el resultat final no va ser gaire satisfactori, ja que la majoria del nens i nenes no sabien què escriure en el foli del seu company/a i molts van utilitzar els mateixos exemples que vaig utilitzar per fer l'exemple de comprensió amb la seva tutora. Vam repetir un altre dia una activitat molt similar a aquesta, amb els mateixos objectius per veure si estaven més animats per descriure els aspectes positius que observaven dels seus companys/es, però seguíem obtenint els mateixos resultats que l'anterior activitat. Finalment, vam arribar a la conclusió de que els alumnes eren massa petits i encara no estaven preparats per aquest tipus de dinàmiques, ja que els costava molt descriure als seus companys i encara no tenien assimilat el significat d'un adjectiu.

Activitat 7: La Gallineta Cega

Abans de començar amb la dinàmica, vaig demanar als infants que es posessin en rotllana. Després vaig decidir triar a sort un participant perquè fes el rol de la gallineta cega. Al nen/a escollit/da li vaig embenar els seus ulls amb un mocador, i tot seguit li vaig donar unes quantes voltes sobre ell mateix. Després la gallineta cega havia d'avançar caminant a poc a poc amb els braços estesos fins que arribava a tocar algú.

La resta havia d'estar tota l'estona en silenci. Quan la gallineta cega agafava algú, a partir del tacte havia d'intentar reconèixer-lo. Si s'equivocava, el deixava i havia de continuar buscant a una altra persona. En cas contrari, el jugador agafat passava a ser la nova gallineta cega. El fet que la gallineta cega tingués els ulls tapats, permetia que triés un alumne a l'atzar, sense tenir cap prioritat de ningú. Aquesta activitat em va agradar molt, ja que donava la casualitat que els alumnes que tenien problemes de relació, eren seleccionats per la gallineta cega. Cada cop que es triava un alumne, prestava atenció per observar com la gallineta cega tocava al nen/a que tenia al davant per esbrinar a qui tenia al davant. El que més em va sorprendre dels infants era que de seguida reconeixen a la persona que tenien al davant, i això era perquè van ser capaços de fixar-se en les característiques físiques de tots els seus companys.

A més a més de reconèixer els altres per les seves característiques que s'adquiria a partir del sentit del tacte, també es treballava la oïda, el silenci i la memòria.

El contacte físic és un altre aspecte que també es té en compte en aquesta dinàmica, ja que es manté una relació entre dos alumnes a partir del contacte físic mutu. A més a més també s'aconsegueix fomentar els vincles i les relacions entre els alumnes i promou la nutrició afectiva mitjançant el tacte. Durant aquestes edats són capaços de processar molta informació mitjançant el tacte que mitjançant la resta dels sentits, per aquest motiu els infants es mostraven orgullosos dels resultats obtinguts, ja que van ser capaços d'utilitzar la memòria per poder recordar les característiques significatives dels companys. Gràcies a aquesta activitat, han tingut la oportunitat de desenvolupar la percepció tàctil i millorar el coneixement corporal dels altres.

En l'etapa infantil, apareix la necessitat social d'establir un equilibri entre l'atenció individualitzada que es concedeix a cada infant i les seves situacions que afavoreixen el sentiment de pertinença a un grup d'iguals. En aquest sentit, aquest tipus d'activitats que afavoreixen el contacte físic entre els petits afavoreixen i consoliden aquest equilibri.

Activitat 8: Els gomets

Quan un infant es considera que està al marge del centre escolar on va cada dia, té resultats com el fracàs acadèmic i la construcció resultant d'una identitat trencada per la baixa autoestima, la decepció i l'enuig.

A vegades cal presentar als infants activitats o dinàmiques de grup que els sensibilitzen per treballar de forma cooperativa. Amb aquest tipus d'activitat, els infants aprenen a posar-se en la pell dels seus companys i experimenten els sentiments d'un infant quan és exclòs per la resta. A més a més, aprenen a resoldre conflictes conjuntament per tal de trobar possibles solucions davant d'una situació conflictiva. La dinàmica "els gomets" seria un exemple d'aquest tipus d'activitats.

Primer vaig demanar als alumnes que es posessin en rotllana de peu. Després havien de tancar els ulls perquè els poses a cadascú un gomet a la front, de manera que cap infant podia veure el gomet que li havia tocat. Tots els nens/es tenien un gomet rodó de color blau, verd, vermell o groc, menys 2 nens, que un tenia un gomet quadrat de color lila i un altre tenia un gomet quadrat de color vermell. Aquests dos infants, vaig decidir que fossin un nen i una nena que tenien un lideratge molt alt dins les relacions entre els alumnes. Un cop tots tenien enganxat el gomet a la front, els nens van haver de caminar per la sala i s'havien de fixar en els gomets que tenien els seus companys enganxats a la front. Entre ells s'havien d'ajudar i aconseguir formar grups segons el gomet que tinguin a la front. Finalment van quedar 4 grups i dos nens que no tenien amb qui anar, perquè no tenien el mateix gomet que la resta dels seus companys. Vam demanar que els que tenien un grup s'asseguessin al terra i escoltessin atentament. Com a dinamitzadora, primer vaig preguntar als dos infants que no tenien grup, com s'havien sentit quan veien que tenien un gomet diferent a la resta i que no encaixaven a cap grup. El fet de que aquests dos alumnes fossin un dels alumnes amb un lideratge bastant alt en les relacions de grup classe, va ser una bona idea, ja que d'aquesta manera els altres nens podien observar les expressions que mostraven dos companys que normalment solen ser els líders del grup.

El fet de posar-se en la pell dels altres, era la millor manera de vivenciar i apreciar els sentiments que pot arribar a tenir un company quan és sent exclòs per la resta. Aquests dos alumnes es mostraven bastant tristos i molestos, ja que mai havien viscut una experiència com aquesta i la situació els va ser una mica xocant. Vam estar durant una bona estona debatent fins entrar al tema de la discriminació. Finalment entre tots, van decidir buscar solucions per tal que aquests dos alumnes formessin part també d'un dels grups. Tant el procés de l'activitat com el resultat final els valoro molt positivament, ja que hem vaig quedar molt sorpresa quan vaig observar que una de les persones que va voler aportar una solució era realment una nena que mostrava problemes d'exclusió a l'aula. Quan li vaig donar el torn de parla, va dir que poder una possible solució seria convidant al seu grup a un dels dos nens que tenien el gomet diferent a la resta, sense donar-li importància que els gomets que tenien al front eren diferents a la resta. La veritat em vaig quedar molt sorpresa, ja que és una nena que li costa expressar-se davant dels altres infants, ja que es sent cohibida. Vaig pensar que poder la nena, al viure aquesta situació cada dia a l'escola, és va sentir identificada i va voler participar activament en aquest joc, ja que poder és el que li agradaria que fessin els seus companys per ella.

Com a mestra, la vaig felicitar davant dels seus companys per haver participat i trobat una solució al problema. Els altres companys, van prendre el seu exemple i el grup que tenia el gomet rodó i de color vermell a la front, van voler convidar a l'altre nen, ja que consideraven que, tot i que el seu gomet era quadrat, si que tenien almenys el color en comú.

Amb els resultats finals vaig quedar molt satisfeta, ja que l'objectiu de l'activitat considero que s'havia complert, aprendre a ser empàtics i buscar solucions davant un problema.

Activitat 9: La caixa màgica

Cada individu és únic i té la seva pròpia personalitat i autoestima. Segons Branden (1993:13) “l’autoestima és la experiència de ser aptes per la vida i per les necessitats de la vida. [...] Consisteix en la confiança en la nostra capacitat de pensar i d’afrontar els desafiaments bàsics de la vida i en la confiança en el nostre dret a ser feliços [...] i gaudir dels fruits dels nostres esforços”.

Queda clar que l’autoestima en el context escolar pot condicionar l’aprenentatge i els vincles socials, fonamentar la responsabilitat, determinar l’autonomia personal i recolzar la creativitat. Per tant, sembla que aquesta intel·ligència intrapersonal és un tema cada vegada més reconegut per la societat actual, perquè la valoració d’un mateix és font de salut mental i desenvolupament socioemocional, i l’autoestima positiva és el requisit fonamental per a una vida plena..

Els sistemes educatius també estan implicats i les escoles comencen a assumir la responsabilitat d’ensenyar a l’alumnat que són importants, ja que s’han adonat que molts dels problemes que poden presentar són deguts a dificultats i trastorns emocionals. Per tant, l’adult hauria d’ajudar i guiar a l’infant, fent-li saber que confia en ell i en les seves possibilitats, i una manera de fer-ho és a partir de dinàmiques que afavoreixin l’autoestima.

Amb aquesta activitat, el que es pretén és canviar i millorar els pensaments, sentiments, sensacions i experiències que tenim sobre nosaltres mateixos per tal de tenir una autoestima alta.

Aquesta activitat es va fer en grups de 6 o 7 alumnes, ja que d’aquesta manera podria dinamitzar amb més calma i al ser pocs estaven més tranquils i atents.

Vaig demanar als infants que s’asseguessin en forma de mitja llunya, per tal que tots tinguessin una bona visió al que els anava a ensenyar. Un cop estaven asseguts, tranquils i atents, els vaig ensenyar una caixa grossa de plàstic que contenia molts mocadors que amagaven una caixa de fusta.

Els vaig preguntar si sabien el que contenia aquella caixa de plàstic i em van respondre que només eren mocadors. Per crear una mica d’expectació, anava

traient els mocadors a poc a poc, fins veure la caixa. A partir d'aquí vaig crear un diàleg:

- Dinamitzadora: - Oh! Mireu! Què hi ha aquí? Això que és?
- Alumnes: - Això és una caixa de fusta!
- Dinamitzadora: - I sabeu que hi ha dins d'aquesta caixa?
- Alumnes: - No!!
- Dinamitzadora: - Voleu saber el que hi ha dins?
- Alumnes: - Si!!
- Dinamitzadora:- Doncs jo us ho diré. Escolteu, en aquesta caixa que tinc a les meves mans, hi ha algu preciós, és quelcom únic en el món, és ple de qualitats, com bo, simpàtic i moltes altres coses que serien interminables si les volgués enumerar.
- Alumne 1: - Ja ho sé! És la pau!
- Alumne 2:- Són llaminadures!
- Dinamitzadora: - És algu millor que la pau. Voleu veure que hi ha dins?
- Alumnes (inquiets i impacients): - Si!

Vaig anar cridant als nens/es de un en un i els demanava que estiguessin en silenci absolut i que no diguessin res als seus companys. Els infants al veure que era un mirall, es posaven vermells i somreien.

Finalment, un cop tots els nens i nenes havien vist el que contenia aquella caixa, vam parlar conjuntament del què hi havia a dins, perquè hi havia un mirall i com s'han sentit al veure els seus rostres.

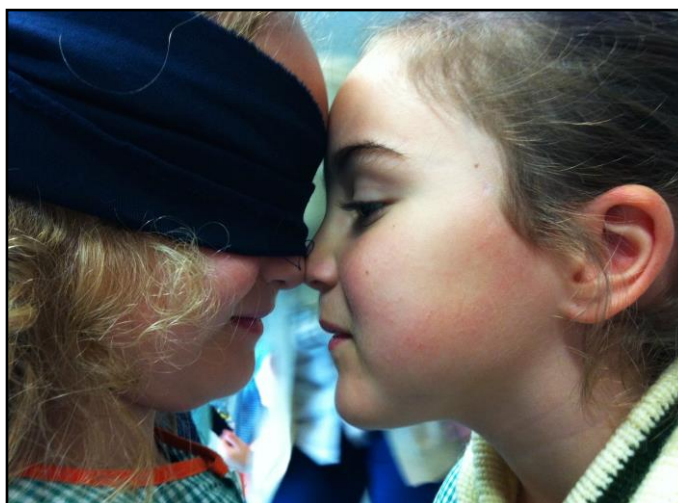
L'activitat la considero convenient per dur-la a terme en petits grups, ja que a més a més de que sempre es treballa millor pel fet d'oferir una atenció més individualitzada, també permet a la mestra parar més atenció i observar les actituds que tenen els infants durant la participació en l'activitat. Aquesta dinàmica la trobo ideal per fer pujar l'autoestima als petits, ja quan els hi dius que a dins de la caixa hi ha la cosa més maca i més important del món i després veuen el seu rostre reflectit, la cara que mostren no te preu. Des del punt de vista de l'observador era molt emocionant veure les seves cares i la felicitat que mostraven quan es veien a si mateixos. El fet de demostrar-li al nen/a que pot arribar a ser molt valuós, contribuïa en la millora del seu autoconcepte. A més a més, aquesta activitat també ajudava a demostrar-li la seva condició de ser únic/a i irremplaçable, perquè es valorés tal i com és.

Un aspecte que considero que es podria millorar en aquesta activitat és la durada del procés, ja que els temps que tenia era massa breu i m'hagués agradat tenir més temps per fer l'activitat amb més calma i relaxadament. Amb més temps, també hagués ajudat a que els infants reflexionessin sobre l'autoestima i la importància que té l'autovaloració, ja que considero que és un tema que no s'ha de deixar de banda, perquè tot alumnat ha d'estar a gust a l'escola, tant amb si mateixos com amb els altres.

Activitat 10: Nas amb nas

Primerament vam organitzar la classe per parelles, de manera que quedessin dues fileres, en les quals cada nen tenia la seva parella al davant.

Aquesta dinàmica consistia en que els nens/es toquessin el nas del company que tenien al davant amb els ulls tapats. Per començar, a una persona de cada parella li tapàvem els ulls i havia d'anar avançant cap endavant, poc a poc, intentant de tocar amb la punta del nas al seu company/a, que restava immòbil amb els ulls oberts sense poder parlar. Aquella persona només li podia dirigir al seu company bufant suaument per tal d'indicar quina era la seva posició. I després a la inversa.

Sovint a les aules hi ha alumnes que no són tan ben integrats que la resta i no tenen èxits en les seves relacions amb els altres. Les mestres, en aquests casos, són les que hem d'intervenir per buscar solucions i així poder resoldre aquets problemes. Una bona manera d'intervenir és a partir d'activitats que fomentin el contacte entre els nens i nenes i des del meu punt de vista aquesta activitat és una d'elles. A partir d'aquesta activitat, a més a més de veure que els nens/es s'ho passaven molt bé perquè deien que era una activitat divertida, aprenien a tenir una confiança mútua i mantenien un contacte més proper amb el company que tenien al davant. Amb aquest tipus d'activitat, com a mestra, ajudes a trencar el gel entre els alumnes i a facilitar que es relacionin entre ells.

Un cop finalitzada la dinàmica, la tutora de l'aula em va recomanar que aprofités aquella situació per oferir altres activitats similars, en les que també

s'afavorís el contacte físic i la confiança mútua i així ho vàrem fer. Finalment, per acabar aquella sessió, vaig decidir que per parelles, dediquessin una estona per fer-se massatges entre ells, per tal de que es tranquil·litzessin i es relaxessin.

En general, el resultat d'aquesta activitat va ser molt satisfactori, ja que a més a més de que aquest tipus de dinàmiques són les que solen agradar més als infants, és una activitat ideal per afavorir el contacte corporal entre ells.

El contacte per naturalesa és molt positiu. Des de ben petits necessitem estar en contacte amb una altra persona constantment. Segons el meu punt de vista, aquest tipus d'activitats ajuda a l'infant a créixer, a sentir-se be, sentir amor, sentir-se segurs amb el seu entorn i aconseguir una bona salut. Poc a poc, descobreix el món que li rodeja, va prenent confiança i dependència, li creix l'autoestima i li facilita la entrega a les demés persones en la construcció d'un mutu benestar.

Considero que amb el pas del temps i a mesura que anem creixen i adquirint experiències desagradables. Per aquest motiu, és imprescindible oferir activitats en les quals s'afavoreixi el contacte corporal entre ells i el mutu benestar, ja que no només els ajudarà a millorar la confiança vers als altres, sinó que tindran el plaer de relacionar-se amb infants mitjançant un contacte més directe.

Activitat 11: Expliquem el conte “El Cassó del Gerard”

Per explicar els contes als nens i nenes, vaig decidir preparar el projector a l'aula de psicomotricitat. Un cop els infants estaven asseguts a les estores que els havia deixat preparades al terra i estaven en silenci i atents, vaig començar a explicar el conte.

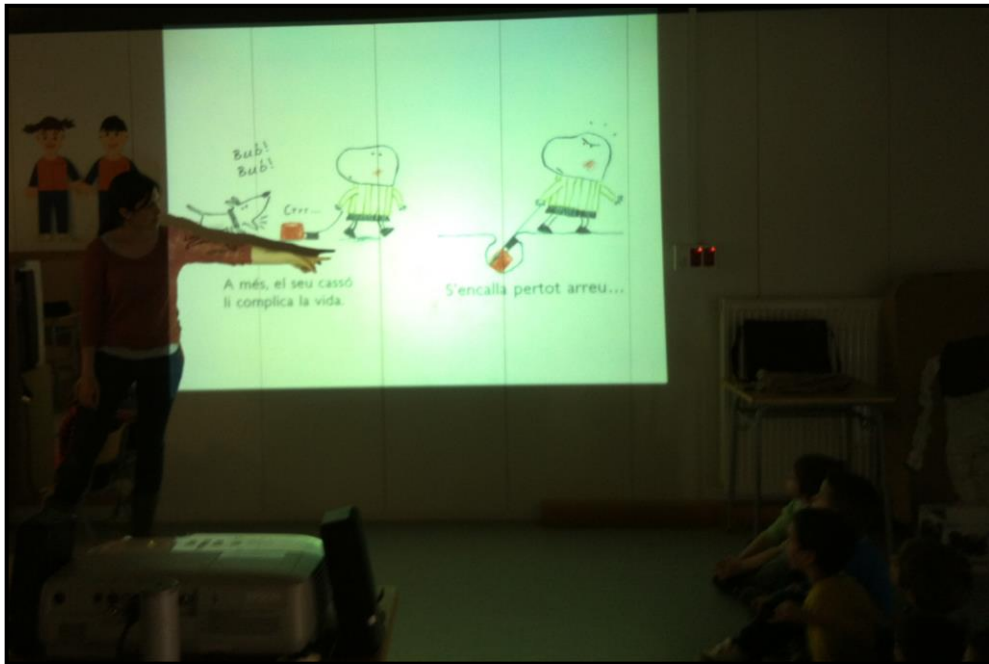
Perquè els nens entenguessin el significat que es volia donar amb el cassó, vaig posar uns quants exemples: Tots tenim com a mínim un cassó, per exemple, jo en tinc uns quants: tinc por a les aranyes, porto ulleres, etc. De seguida els nens van entendre perfectament el significat del cassó, i tots els nens van respondre quin era el seu. Un cop vaig observar que ho havien entès, vaig seguir explicant el conte.

Finalment vaig crear un petit debat per parlar dels cassos que tenim les persones i que és el que hauríem de fer amb ells.

Abans d'explicar el conte, vaig pensar que poder els infants no estaven preparats, ja que no estava tan segura que entenguessin el significat del cassó. Penso que el fet d'haver interactuat amb ells i explicar el significat del “cassó” mitjançant exemples, va ajudar a que ho entenguessin millor i a que comprenguessin que no totes les persones disposem de les mateixes característiques i per aquest motiu no cal que discriminem a aquelles persones, sinó que els hem de tractar com a la resta, per igual, per tal de crear una societat inclusiva.

Aquesta història tan bonica va demostrar als alumnes la importància de destacar i detectar els aspectes positius que hi ha dins de cadascun de nosaltres i veure que tots necessitem una mà amiga que ens ajudi a superar les dificultats. El que també es pretén ensenyar amb aquest conte és veure que el que els altres veuen com a diferent i estrany, que ens dificulta per interactuar amb els altres perquè ens diferencia de la resta, pot ser allò que ens fa especials i valuosos.

Tal i com diu Pujolàs (2006:315) “en una escola inclusiva només hi ha alumnes, a seques, no hi ha alumnes corrents i alumnes especials, sinó simplement alumnes, cadascun amb les seves característiques i necessitats pròpies”. Per aquesta raó, hem de treure profit de les característiques que ens fan diferents als altres, ja que d’aquesta manera és com es forma una societat enriquidora.

Així doncs, puc dir que l’educació inclusiva és un procés en el qual es treballa el reconeixement de les diferències que hi ha entre els alumnes, amb el respecte dels diferents ritmes d’aprenentatges a partir d’aquestes diferències, reduint els obstacles que apareixen en l’aprenentatge i en la participació de tot l’alumnat.

Activitat 12: El rentacotxes

Abans de començar amb l'activitat, vaig organitzar el grup classe en dues fileres, de manera que es miressin els uns amb els altres. Cada parella es convertia en una part del túnel d'un rentacotxes, de manera que havien d'imitar els moviments adequats: abraçar-se, acariciar-se, fregar-se i palmejar el "cotxe".

El "cotxe" era un company de classe el qual havia de passar pel mig d'aquelles dues fileres, de manera que anés rebent diferents moviments per part dels seus companys, sempre efectuant-los a poc a poc i amb molta suavitat. Quan el "cotxe" (company) arribava al final, s'incorporava a la màquina, mentrestant, un altre membre reiniciava el joc. I així successivament fins arribar a "rentar" tots els "cotxes" (membres) de la classe.

El resultat d'aquesta activitat va ser molt satisfactòria, ja que cada infant que passava entre mig del "rentacotxes" es mostrava molt content al veure que els seus companys el tocaven, l'acariciaven i fins i tot li donaven petons.

Totes aquestes activitats les hem anat repetint, ja que els alumnes estaven agraïts pel simple fet de proposar activitats divertides i en les quals no hi havien ni guanyadors ni eliminats, ja que l'objectiu de totes era afavorir la inclusió, millorar l'autoestima, sentir-se estimat i afavorir la cohesió de grup.

Malauradament, totes aquestes activitats que vam fer amb els nens i nenes, en molts centres no les tenen gaire en compte, perquè estan més ocupats amb altres activitats, com les fitxes i les rutines. El que vull dir amb això, és que considero que és un gran error per part de les mestres que no canviïn aquesta situació, ja que no provoquen prou situacions en les que els alumnes es puguin comunicar i compartir les seves experiències i els seus aprenentatges amb els altres.

Des del meu punt de vista, dedicant-los un temps i un espai emocional d'interacció mitjançant el contacte físic i el massatge infantil, permetem observar la seva individualitat, familiaritzar-nos amb el seu llenguatge corporal i afavorir el vincle afectiu de forma privilegiada. A més a més, també aporta un plaer sensorial, que a part de reforçar el vincle afectiu, té una important funció alliberadora de les tensions emocionals.

Per tant, considero que és fonamental que l'escola tingui en compte aquests aspectes i promoguin activitats com aquesta per tal que els infants adquireixin uns aprenentatges a partir d'experiències corporals enriquidores.

4. Conclusions finals

En aquest apartat de forma resumida es fa una reflexió sobre el que m'ha aportat realitzar aquest treball final de grau i què he après en la seva elaboració. En relació a aquesta recerca he adquirit una sèrie d'aprenentatges, que em seran de gran utilitat tant en la meua vida personal com en la professional.

Conclusions respecte l'objecte d'estudi: la cohesió de grup

Actualment he ampliat els meus coneixements envers aquest tema i encara soc més conscient de com n'és d'important en la vida quotidiana. Les relacions que es creen entre els infants són un gran element per poder créixer com a persona i estar anímicament be. Sabem que les relacions entre les persones son necessàries pel bon desenvolupament de la personalitat, però hem de tenir en compte que aquesta s'ha de començar a treballar des de ben petits. Per tant, des de l'escola defenso que s'ha de treballar aquest àmbit en profunditat, ja que els infants volen i necessiten expressar-se i l'escola ha d'oferir petits moments de conversa entre ells.

A la realitat de la vida escolar he pogut observar els problemes que es presentaven en les relacions entre els infants i això perjudicava a l'alumne tant en el seu estat anímic com en el seu aprenentatge acadèmic. Per aquesta raó, entenc que el fet de voler millorar les relacions entre els alumnes comporta necessàriament una reducció significativa de la conflictivitat, un augment de l'èxit escolar i una millora de la qualitat de vida de totes les persones que conviuen en el context escolar.

Un aspecte que valoro com a necessari a l'hora de voler fomentar les relacions entre els nens i nenes és la importància que té l'actitud de l'adult vers l'infant. Un cop finalitzada l'estada de pràctiques sóc conscient que són molts moments de la vida escolar en què els mestres i les mestres, amb les seves actituds, conductes, expectatives i mètodes de treball, incideixen directament en la formació de la imatge que cada infant té d'ell mateix i de l'avaluació que en fa. Per tant, l'adult ha de vigilar del que es vol transmetre i de quina manera ho fa, perquè els infants són sensibles i depèn de com, els pot afectar.

Un altre aspecte que valoro essencial dins el paper de l'adult, és el fet d'atendre els infants per igual, deixant de banda els estereotips, els prejudicis, l'exclusió i la marginació, ja que només d'aquesta manera és com s'aconsegueix una educació inclusiva i decent.

Sovint he escoltat comentaris de mestres que comentaven que aquest tipus d'educació es impossible d'aconseguir. Des del meu punt de vista reconec que aquesta tasca no es gaire fàcil, però com a mestres, s'haurien d'esforçar i intentar buscar tot tipus d'estratègies per aproximar-nos al màxim possible a aquest tipus d'educació. Tancant les portes, no es trobarà cap solució, ja que l'únic que s'aconsegueix és empitjorar l'educació dels infants, que són innocents.

Actualment a les escoles hi ha una gran diversitat d'alumnes, ja que durant els darrers anys no ha parat de créixer l'heterogeneïtat identitària, lingüística i cultural, i d'això hem de treure profit, ja que és una gran oportunitat d'enriquir els aprenentatges dels alumnes.

Per aquest motiu, considero que proposar diferents dinàmiques per afavorir les relacions entre els infants i fent-los participar, és una manera perquè s'apreguin a conèixer entre ells i mantinguin una interacció amb altres. D'aquesta manera els seus aprenentatges adquireixen una gran riquesa que els ajudarà en el seu desenvolupament i en la formació com a persones. A més a més, aquest tipus d'activitats que vaig portar a terme a l'escola, no només tenien com a objectiu afavorir i millorar la cohesió de grup, sinó que també els ajudava a millorar certes habilitats, com ara: l'autoregulació, l'autoestima, l'autoconsciència, l'empatia i la resolució de conflictes. Totes aquestes habilitats són necessàries per aprendre a conviure amb altres persones.

El que m'ha sorprès i ha sigut engrescador ha estat el veure l'interès i les ganes de participar dels infants, d'oferir-se voluntaris per col·laborar en les activitats que proposava durant la meva intervenció. Com una mestra més que em vaig sentir, em sentia orgullosa quan observava que els alumnes esperaven entusiasmat perquè els proposés una nova activitat, ja que m'animaven per seguir endavant amb la meva investigació, veia que gaudien i a la vegada

aprenien amb les meves dinàmiques i jo assolía els objectius de les meves activitats.

En el grup experimental, després d'haver aplicat una unitat de programació basada en la cohesió de grup, s'observaven canvis positius en les relacions entre els alumnes. Per tant es pot dir que l'aplicació d'aquest tipus de dinàmiques ajuden a millorar el clima de l'aula i afavoreixen la cohesió de grup dins l'aula.

La investigació i la meva tasca com a futura docent

A l'hora d'escollir un tema per la meva investigació, no va ser una tasca fàcil, ja que considero que a l'hora de portar a terme una investigació, cal escollir un tema interessant, que desperti la curiositat per voler endinsar-te més sobre aquell tema i aprofundir els teus aprenentatges. Un cop vaig tenir clar la recerca que volia fer, vaig començar a buscar informació per començar la investigació sobre la temàtica seleccionada.

A l'hora de portar a terme la meva investigació, em vaig quedar sorpresa sobre les diferents tècniques i eines que existeixen per poder observar i valorar les relacions que existeixen dins les aules. En principi, els seminaris d'investigació eren hores destinades per ensenyar-nos les diferents eines que existeixen i la seva utilitat per poder dur a terme una investigació. Però sincerament, des del meu punt de vista, haig de dir que aquelles hores no les he trobat gaire profitoses, ja que no hi ha punt de comparació del que he après durant el procés de realització del treball amb les hores del seminari. Aquestes eines són una gran ajuda a l'hora de voler fer una investigació sobre un tema, però no obstant així, haig de dir que vaig tenir una gran complexitat a l'hora de realitzar el sociograma, ja que anteriorment, mai havia utilitzat aquesta eina i em va costar molt trobar un programa per fer sociogrames i que estigues adaptat per a l'educació infantil. Però gràcies a l'aportació de la mestra d'educació especial, em va ajudar durant la meva intervenció oferint-me un programa per fer sociogrames que va utilitzar en un curs de formació. Tot i així, un cop tenia el sociograma fet, a l'hora de voler extreure la informació obtinguda de l'ordinador, aquest programa es va bloquejar i va deixar de funcionar. El tècnic informàtic de l'escola em va voler ajudar, però no va ser possible, ja que no

sabia com arreglar el problema. Finalment vaig haver de trucar a un tècnic informàtic professional per tal que em pogués solucionar aquest assumpte.

Malgrat que m'anaven sorgint obstacles durant el procés de la meva investigació, he anat trobant mestres molt receptius que estaven disposats a oferir-me la seva ajuda en qualsevol moment que ho necessités. Aquest companyerisme que hi havia al centre, em donava una gran comoditat per seguir endavant amb la meva investigació i això ho agraiïa molt, ja que no hi ha res millor que sentir-te a gust en la teva futura professió.

Un altre aspecte que m'agradaria valorar molt positivament és que la meva tutora del centre de pràctiques em mostrés en tot moment la seva sinceritat total, ja que gràcies a això he tingut la oportunitat d'escoltar les seves opinions sobre la meva intervenció i em donava la possibilitats d'aprendre dels meus propis errors. A més a més, també em mostrava amb una actitud molt oberta i disposada a rebre diferents propostes per tal de millorar la meva investigació. Considero que els mestres i les mestres tenim poques oportunitats de veure altres mestres en acció i sabem que per millorar la nostra professió, és interessant poder visualitzar i conèixer altres pràctiques docents.

Un cop finalitzat aquest treball, m'agradaria dir que m'he sentit molt a gust fent aquest projecte final amb un tema d'un gran interès i que m'ha servit per adquirir unes aprenentatges molt significatius que em serviran tant en l'àmbit professional com en l'àmbit personal. La vida és un llarg camí, en el que tu ets el mestre i alumne, ja que a vegades et toca ensenyar i tots els dies et toca aprendre.

5. Bibliografia

Alegre, M.A. (2005). *Educació i immigració: l'acollida als centres educatius*. Barcelona: Mediterrània.

Aymerich, R.; Lluró, J.M.; Roca, E. (2011). *Junts a l'aula? Present i futur del model d'educació comprensiva a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Besalú, X.; Vila, I. "Consolidar la cohesió social, l'educació intercultural i la llengua catalana" AA. VV., *Llengua, interculturalitat i cohesió social. Recull d'eines teòriques*, 2005, 13, 6-33.

Branden, N. (1993). *El poder de la autoestima. Cómo potenciar este importante recurso psicológico*. Barcelona: Paidós.

Canimas, J.; Carbonell, F. (2008). *Educació i conflictes interculturals*. Barcelona: Eumo.

Carbonell, F. (1997). *Immigrants estrangers a l'escola. Desigualtat social i diversitat cultural en l'educació*. Barcelona: Alta Fulla.

– (2000). *Educació i immigració. Els reptes educatius de la diversitat cultural i l'exclusió social*. Barcelona: Mediterrània.

Collel, J.; Escudé, C. "Conductes d'exclusió i maltractament entre iguals al parvulari". *Àmbits de Psicopedagogia*, 2011, 32, 37-40.

Comas, M.; Molina, E.; Tolsanas, M. (2008). *Identitats. Educació, immigració i construcció identitària*. Barcelona: Eumo.

Convivencia escolar: casos y soluciones. [en línia]. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Educació. 2008 [Consulta: 2 de Maig de 2014]. Disponible a: <http://www.cece.gva.es/eva/docs/convivencia/publicaciones/es/casos_soluciones.pdf>

Dades d'Ensenyament. Sistema educatiu. Edició curs 2011-2012 [en línia]. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament, 24 de març de 2014

[Consulta: 2 de març de 2014]. Disponible a: <http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Departament/Estadistiques/Publicacions%20de%20s%C3%ADntesi/Dades_sistema_educatiu_Curs2011_2012.pdf>

Echeita, G. (2007). *Educación para la inclusión o educación sin exclusiones*. Madrid: Narcea.

Gratós, P.; Ugidos, P. (2011). *Diversitat cultural i exclusió escolar. Dinàmiques educatives, relacions interpersonals i actituds del professorat*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Linaza, J.L. "Desarrollo, educación y exclusión social". *Psicodidáctica*, 2006, 2, 241-252.

Muntaner, J. (2010). *De la integració a la inclusió: un nuevo modelo educativo* [en línia]. Universitat de les Illes Balears. [Consulta: 10 de Maig de 2014]. Disponible a: <<http://diversidad.murciaeduca.es/tecnoneet/2010/docs/jjmuntaner.pdf>>

Palomar, P.; Virgili, E. *Treballem plegats: dinàmica de grups i conducció de reunions* [en línia]. Material didàctic de l'Institut Obert de Catalunya [Consulta 2 de Maig de 2014]. Disponible a: <http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M08/web/html/media/fp_edi_m08_u4_pdfindex.pdf>

Parra, J.M. "La educación en valores y su práctica en el aula". *Tendencias Pedagógicas*, 2003, 8, 69-88.

Pla per a la llengua i la cohesió social. [en línia]. Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. Agost de 2004 [Consulta: 24 de Març de 2014]. Disponible a: <<http://www.aulaintercultural.org/IMG/pdf/pla.pdf>>

Pujolàs, P. (2006). *Aulas inclusivas y aprendizaje cooperativo* [en línia]. Universitat de Vic. [Consulta: 6 d'Abril de 2014]. Disponible a: <http://www.unizar.es/cce/atencion_diversidad/ap%20cooper.pdf>

- (2006). *Aules inclusives i estructura cooperativa de l'aprenentatge* Conferència inaugural del I Congrés "Educació avui: la pràctica innovadora" [en línia]. Universitat Rovira i Virgili. [Consulta: 7 de Maig de 2014]. Disponible a: <<http://pedagogia.fcep.urv.cat/revistaut/revistes/desembre06aniversari/article17.pdf>>
- (2007). *La inclusió escolar i estratègies per fer-la possible* [en línia]. Universitat de Vic. [Consulta: 2 d'Abril de 2014]. Disponible a: <http://www.xtec.cat/crp-santacolomaf/conferencies/la_inclusio_escolar_article.pdf>
- (2010). "Assemblea a la fusteria": *Per a una escola que valori tothom*. Universitat de Vic.

Rebolleda, A.; Garcia, I. (2008) *Material didàctic complementari a l'exposició itinerant per combatre prejudicis i rumors sobre la diversitat: Viatge a Tatinutropo* [en línia]. Consell Comarcal del Vallès Occidental. [Consulta 6 d'Abril de 2014]. Disponible a: <http://www.ccvoc.cat/ccvoc2/recursos/recursos/tatinutropo_materials_didactics_web.pdf>

Sanz, J. (2011). *Guia pràctica 8. La Metodologia qualitativa en l'avaluació de polítiques públiques*. Barcelona: Ivàlua.

Serra, J.M. (2010). "Escola, llengua i immigració a Catalunya. Algunes reflexions". *Llengua, Societat i Comunicació*, 2010, 8, 27-33.

Sol, N. (2007). Si et "xives"...et mato! La cohesió per a combatre l'assetjament escolar. La Garriga: Malhivern.

Velásquez, G. (2010). *Educando en la Divesidad. Orientación sexual e identidad de género en las aulas* [en línia]. Universidad Diego Portales. Santiago de Chile. [Consulta 7 de Maig de 2014]. Disponible a: <http://www.movilh.cl/documentacion/educando_en_la_diversidad_2da_edicion_web.pdf>

Apunt d'Universitat

Pujolàs, Pere (2011) Apunts de Fonaments i estratègies a la diversitat del Grau en Mestre d'Educació Infantil. Universitat de Vic.

Riera, Gemma (2011). Apunts de psicologia de l'educació del Grau en Mestre d'Educació Infantil. Universitat de Vic.